

MILJØVURDERING AF
FORSLAG TIL LANDSPLANDIREKTIV FOR
400 KV HØJSPÆNDINGFORBINDELSE ENDRUP-IDOMLUND
– FORSTÆRKNING AF ELNETTET, SAMT UDVIDELSE AF
HØJSPÆNDINGSSTATION STOVSTRUP I RINGKØBING-
SKJERN KOMMUNE

Juni 2022

Indhold

1. Ikke-teknisk resumé	4
1.1 Indhold af forslag til landsplandirektiv	4
1.2 Vurdering af miljøpåvirkninger	4
1.2.1 Status og eksisterende forhold	4
1.2.2 Forholdet til anden planlægning og lovgivning	4
1.2.3 Statslige vandområdeplaner	4
1.2.4 Natura 2000-områder og særligt beskyttede arter	5
1.2.5 Beskyttet natur	5
1.2.6 Landskab og visuelle forhold	5
1.2.7 Kulturarv og fredninger	5
1.2.8 Rekreative interesser	6
1.2.9 Befolkning og sundhed	6
1.2.10 Råstofområder	6
1.2.11 Infrastruktur og særlige tekniske anlæg	6
1.2.12 Kumulative påvirkninger	6
2. Indledning og baggrund	8
2.1 Om forslag til landsplandirektiv	8
2.2 Miljøkonsekvensvurdering af det konkrete projekt	9
2.3 Miljørapportens indhold	10
2.3.1 Referencescenariet	10
2.3.2 Afgrænsning af miljørapporten	10
2.4 Alternativer	12
2.4.1 Fravalgte alternativer	12
2.5 Metode	12
3. Generelle emner	14
3.1 Nationale planer og strategier	14
3.1.1 CO2 udledninger	14
4. Områdespecifikke forhold	15
4.1 Strækingsanlæg	15
4.1.1 Status og eksisterende forhold	15
4.1.2 Forholdet til anden planlægning og lovgivning	16
4.1.3 Statslige vandområdeplaner	18
4.1.4 Natura 2000-områder og særligt beskyttede arter (Bilag IV) og fugle	19
4.1.5 Beskyttet natur	28
4.1.6 Landskab og visuelle forhold	28
4.1.7 Kulturarv og fredninger	37
4.1.8 Rekreative interesser	39
4.1.9 Befolkning og sundhed	40

4.1.10	Råstofområder	41
4.1.11	Infrastruktur og særlige tekniske anlæg	42
4.2	Ny 400 kV højspændingsstation ved Stovstrup	43
4.2.1	Status og eksisterende forhold	44
4.2.2	Forholdet til anden planlægning og lovgivning	45
4.2.3	Statslige vandområdeplaner og drikkevandsinteresser	45
4.2.4	Natura 2000-områder og særligt beskyttede arter (Bilag IV)	46
4.2.5	Beskyttet natur	46
4.2.6	Landskab og visuelle forhold	47
4.2.7	Rekreative forhold	48
4.2.8	Befolkning og sundhed	48
4.2.9	Infrastruktur og andre tekniske anlæg	48
5.	Kumulative effekter	49
5.1.1	Andre luftledninger og højspændingsstationer	49
5.1.2	Plangrundlag for Idomlund højspændingsstation	50
5.1.3	Fremtidigt erhvervsområde i Ringkøbing-Skjern Kommune	50
5.1.4	Solcelleparker i Ringkøbing-Skjern Kommune	51
6.	Overvågningstiltag	51
7.	Mangler	51
8.	Bibliografi	52

1. Ikke-teknisk resumé

1.1 Indhold af forslag til landsplandirektiv

Forslag til landsplandirektiv har til formål at tilvejebringe plangrundlaget for etablering af en ny cirka 97 kilometer lang 400 kV højspændingsforbindelse til forstærkning af elnettet imellem Endrup og Idomlund. Den nye højspændingsforbindelse vil bestå af et strækingsanlæg med tilhørende master, luftledninger, kabelanlæg og kabelovergange. Herudover muliggør forslag til landsplandirektiv, at højspændingsstation Stovstrup kan udvides arealmæssigt. Til etableringen af højspændingsforbindelsen udlægges en række midlertidige arbejdspladser.

1.2 Vurdering af miljøpåvirkninger

Forslag til landsplandirektiv medfører ikke væsentlige påvirkninger af de statslige mål og planer. Når principperne for placering af arealreservationen med midlertidige arbejdspladser følges, og de relevante afværgeforanstaltninger tages i brug ved anlæg af højspændingsforbindelsen, vil der kun være få væsentlige miljøpåvirkninger som følge af arealreservationen udlagt i forslag til landsplandirektiv.

Miljøpåvirkning af relevante miljøtemaer er gengivet nedenfor.

1.2.1 Status og eksisterende forhold

Forslag til landsplandirektiv omfatter primært dyrkede arealer i landzone. Arealreservationen krydser herudover veje og jernbaner, natur, vandløb, skove, to Natura 2000-områder, beskyttede sten- og jorddiger, beskyttede fortidsminder, kulturarvsarealer, rekreative områder, et militært øvelsesterræn, et fredet område samt områder omfattet af fredskov.

1.2.2 Forholdet til anden planlægning og lovgivning

Forslag til landsplandirektiv for 400 kV højspændingsforbindelsen Endrup-Idomlund understøtter energiaftalen af 29. juni 2018, den danske klimalov af 26. februar 2020 og Klimaaf tale for energi og industri m.v. af 22. juni 2020. Der kan først udstedes tilladelse i henhold til miljøvurderingsloven (VVM-tilladelse), når Indenrigs- og boligministeren har udstedt landsplandirektiv for projektet. Inden 400 kV højspændingsforbindelsen Endrup-Idomlund kan realiseres, skal der indhentes de nødvendige tilladelser og dispensationer i medfør af anden lovgivning.

1.2.3 Statslige vandområdeplaner

Arealreservationen passerer en række områder omfattet af de statslige vandområdeplaner. Det vurderes, at arealreservationen ikke giver anledning til væsentlige påvirkninger af vandfokomster omfattet af vandområdeplanerne eller er til hinder for gennemførelse af indsatser omfattet af vandområdeplanerne som f.eks. etablering af et planlagt vådområdeprojekt ved Ulvemose.

1.2.4 Natura 2000-områder og særligt beskyttede arter

Arealreservationen for højspændingsforbindelsen krydser to Natura 2000-områder: Natura 2000-område N88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å og Natura 2000-område H68 Skjern Å. Disse to Natura 2000-områder passerer med et kabelanlæg etableret ved styret underboring, og områderne påvirkes derfor ikke direkte af selve højspændingsforbindelsen i driftsfasen. Arealreservationen vurderes ikke at være til skade for de naturtyper, arter eller bestande af arter, der er på udpegningsgrundlaget for de to Natura 2000-områder.

Med de beskrevne afværgeforanstaltninger for midlertidige arbejdspladser i nærheden af de to Natura 2000-områder, vurderes det, at etableringen af midlertidige arbejdspladser ikke er til skade for de naturtyper, arter eller bestande af arter, der er udpegningsgrundlagene for Natura 2000-områderne.

Det er ligeledes vurderet, at arealreservationen herunder de midlertidige arbejdspladser ikke skader bestande af bilag IV-arter og rødlistede fugle og andre særligt beskyttede arter uden for Natura 2000-områderne.

1.2.5 Beskyttet natur

Der findes en lang række naturområder og vandløb indenfor arealreservationen, som er beskyttet i henhold til naturbeskyttelsesloven. Det er tilstræbt, at så få naturområder som muligt berøres af arealreservationen og af selve højspændingsforbindelsen. Etablering af midlertidige arbejdspladser i naturområder, på vandløbsnære arealer eller til underboring af vandløb og naturområder kræver dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3 og vandløbsloven. Det vurderes, at etablering af midlertidige arbejdspladser i naturområder ikke giver anledning til væsentlige påvirkninger af disse, forudsat at de nødvendige afværgeforanstaltninger tages i anvendelse.

1.2.6 Landskab og visuelle forhold

Luftledningerne vil være tydeligt synlig i landskaberne og have en visuel påvirkning på omgivelserne på en lang strækning gennem Vestjylland. Det langstrakte luftledningsanlæg med tilhørende kabelovergange og højspændingsstationer vil tilføre landskabet et teknisk præg, som alt efter forholdene vil være ubetydelig, mindre eller moderat. Højspændingsforbindelsen påvirker ikke sårbare landskaber på strækningen væsentligt. Som en del af det konkrete projekt, der miljøvurderes i forbindelse med ansøgning om VVM-tilladelse, nedtages den 80 km lange eksisterende 150 kV luftledningsforbindelse mellem Idomlund og Karlsgårde, der løber helt tæt på den kommende 400 kV luftledningsforbindelse. Landskabskarakteren vurderes samlet set at være robust i forhold til opførelsen af et nyt højspændingsanlæg, især da den eksisterende 150 kV forbindelse samtidigt nedtages. Det vurderes derfor, at højspændingsforbindelsen kan etableres inden for arealreservationen uden at påvirke landskaberne væsentligt.

1.2.7 Kulturarv og fredninger

Arealreservationen påvirker ikke de værdifulde kulturmiljøer væsentligt ved Skjern Ådal og Præstbjerg Plantage eller andre værdifulde kulturmiljøer som f.eks. nedlagte jernbaner og historiske vejstrækninger. Arealreservationen påvirker ikke Linding Å fredningen nord for Varde Å eller kirkelandskaberne til FASTER Kirke og Thorstrup Kirke væsentligt. Arealreservationen påvirker ikke gravhøje eller grupper af gravhøje væsentligt. Der er tre kulturarvsarealer inden for

arealreservationen ved henholdsvis Skonager, Snorup, og Skjern Å. Arkæologiske forundersøgelser og placering af midlertidige arbejdspladser ved fredede fortidsminder og kulturarvsarealer skal afklares i samarbejde med de lokale museer, og nødvendige forundersøgelser skal gennemføres inden anlægsarbejdet starter. Fældning af træer i skove vurderes samlet set ikke at give anledning til en væsentlig påvirkning af skovene, skovlandskaberne eller rasteområder for flagermus og ynglefugle inden for arealreservationen.

1.2.8 Rekreative interesser

Der findes en række rekreative områder inden for arealreservationen, herunder Varde Ådal, Skjern Ådal, Præstbjerg Plantage, Sandbæk Plantage, militært øvelsesterræn og en golfklub, andre lokale klubber og foreninger, historiske veje og jernbaner. Arealreservationen giver ikke anledning til væsentlige påvirkninger af de rekreative interesser, idet eventuelle adgangsbe- grænsninger til de rekreative interesser er af midlertidig karakter.

1.2.9 Befolkning og sundhed

Arealreservationen er placeret i tyndt befolkede områder og linjeføringen til selve højspændingsforbindelsen er tilpasset, så færrest mulige boliger i det åbne land kommer til at ligge i nærheden af 400 kV højspændingsforbindelsen og rekreative interesser påvirkes. Det er vurderet, at arealreservationen til 400 kV højspændingsforbindelsen ikke vil give anledning til væsentlige påvirkninger af befolkningens sundhed i forhold til støj, magnetfelter, eller befolkningens muligheder for at anvende det åbne land rekreativt.

1.2.10 Råstofområder

Muligheden for at udnytte råstoffer i råstofinteresseområderne bliver begrænsede som følge af etablering af selve højspændingsforbindelsen, idet der kun i begrænset omfang kan udvindes råstoffer inden for servitútbælterne. Disse udgør kun en ubetydelig andel af arealet af de regionale råstofinteresseområder. Påvirkningen vurderes derfor at være ubetydelig og en ikke væsentlig påvirkning af råstofinteresserne.

1.2.11 Infrastruktur og særlige tekniske anlæg

Der vil være behov for at krydse statslig og kommunal infrastruktur i form af jernbaner og veje, samt særtransportruter, indflyvningszonen til Esbjerg Lufthavn, Stauning Lufthavn, et militært øvelsesterræn, samt udkanten af to vindmølleområder. Forslag til landsplandirektiv er ikke til hinder for anvendelse af eksisterende infrastruktur og det militære øvelsesterræn eller for de eksisterende vindmøller inden for arealreservationen.

1.2.12 Kumulative påvirkninger

Der vil være visuel kumulation mellem højspændingsforbindelsen og vindmøller langs med arealreservationen. Herudover vil der være en visuel kumulation mellem strækingsanlæg og eksisterende højspændingsstationer ved Idomlund og Stovstrup, der udvides arealmæssigt.

Den visuelle kumulation mellem højspændingsstationerne og strækingsanlæg er søgt begrænset mest muligt ved kabellægning af forbindelsen ind til Endrup højspændingsstation, samt tilkoblingerne til Karlsgårde og Videbæk.

Den eksisterende 150 kV luftledning nedtages kun på strækningen nord for Karlsgårde, mens strækningen syd for Karlsgårde endnu ikke er planlagt nedtaget. Syd for Karlsgårde på strækningen fra kabelovergangen ved Skonagervej mod Næsgård vil der derfor være visuel kumulation mellem den eksisterende 150 kV luftledningsforbindelse og det nye anlæg. Påvirkningen vurderes at være mindre. Denne eksisterende 150 kV forbindelse forventes dog nedtaget på et senere tidspunkt som følge af den politiske udmelding i december 2018 omkring kabellægning af 150 kV luftledninger i området.

Ved Idomlund højspændingsstation vil der være en visuel kumulation mellem kommunale planer om at udvide højspændingsstationen og forslag til landsplandirektiv. Det vurderes, at der ikke er behov for andre supplerende afværgeforanstaltninger, end de vilkår Holstebro Kommune har stillet i det nye plangrundlag for udbygning af Idomlund højspændingsstation.

Kumulation med andre fremtidige projekter og planområder, som f.eks. et vådområde ved Ulvemose og et erhvervsområde vest for Stovstrup, er forebygget ved placering af højspændingsforbindelsen.

Kumulative effekter vurderes at være ubetydelige og en ikke væsentlig påvirkning af miljøet.

2. Indledning og baggrund

2.1 Om forslag til landsplandirektiv

Forslag til landsplandirektiv har til formål at tilvejebringe plangrundlaget for en ny cirka 97 kilometer lang 400 kV højspændingsforbindelse i Vestjylland til forstærkning af elnettet imellem Endrup og Idomlund. Arealreservationen berører områder i henholdsvis Esbjerg, Varde, Ringkøbing-Skjern, Herning og Holstebro kommuner.

Den nye 400 kV højspændingsforbindelse er nødvendig for at kunne forstærke elnettet, så det kan modtage eksisterende og ny vedvarende energi i Vestjylland. Højspændingsforbindelsen bliver sammen med en anden ny 400 kV højspændingsforbindelse fra Endrup til grænsen mellem Danmark og Tyskland en integreret del af det europæiske el-transmissionsnet.

Figur 1. Oversigt over arealreservation og stationer omfattet af forslag til landsplandirektiv.

Forslag til landsplandirektiv reserverer arealer til en højspændingsforbindelse, som består af master, luftledninger, kabelanlæg, kabelovergange og en højspændingsstation.

Arealreservationen er 400 meter bred og omfatter et areal afgrænset af 200 meter på hver side af højspændingsforbindelsens forventede linjeføring på den samlede strækning på i alt cirka 97 km.

På 11,4 kilometer af strækningen kabellægges højspændingsforbindelsen. Kabelanlægget er opdelt på følgende strækninger:

- 1,2 km nordvest for Endrup højspændingsstation
- 3,9 km under Varde Ådal
- 3,6 km under Skjern Ådal
- 2,7 km under Præstbjerg Plantage

Herudover skal der gennem mindre kabelanlæg skabes forbindelse til højspændingsstationerne Karlsgårde, Videbæk og Stovstrup, for derved at sikre elforsyningen til borgerne i disse områder, idet den eksisterende 150 kV nord-syd gående højspændingsforbindelse, der forbinder Karlsgårde højspændingsstation i syd med Idomlund højspændingsstation i nord nedtages, når den nye 400 kV højspændingsforbindelse er sat i drift. Nedtagningen er en konsekvens af den nye forbindelse og indgår som en del af det konkrete projekt, idet den nye forbindelse ud over 400 kV forbindelsen også kommer til at bære på en 150 kV forbindelse.

I forbindelse med kabellægningen af højspændingsforbindelsen kan der etableres syv kabelovergange på hver ca. 7.700 m². Kabelovergange består af teknisk udstyr og særlige master, der forbinder luftledninger og kabelanlæg, og skal omgives af et sikkerhedshegn. Oversvømmelse af kabelovergange forebygges ved, at eventuelle lavninger terrænreguleres, så der ikke kommer til at stå vand over terræn. Kabelovergangene indpasses i landskabet ved, at der fortages en afrunding mod det eksisterende terræn. Forslag til landsplandirektiv muliggør etablering af beplantning for at afskærme mod visuelt indsyn fra de nærmeste boliger, eller i områder hvor der færdes mange mennesker, hvilket er vurderet i afsnittet *Landskab og visuelle forhold*.

Forslag til landsplandirektiv reserverer arealer til udbygning af Stovstrup højspændingsstation, hvilket er vurderet i afsnit 4.2.

Herudover findes der fem andre højspændingsstationer, der tilkobles den nye 400 kV højspændingsforbindelse. Tilkoblinger til Karlsgårde, Videbæk og den eksisterende station ved Stovstrup er omfattet af forslag til landsplandirektiv, som muliggør etablering af midlertidige arbejdspladser for kabellægning af tilkoblingerne til de eksisterende højspændingsstationer. Idomlund højspændingsstation udvides arealmæssigt med flere projekter samtidig. Højspændingsforbindelsen tilkobles den eksisterende Endrup højspændingsstation. Plangrundlaget for Idomlund tilkobling til 400 kV-forbindelsen sikres gennem et kommuneplantillæg og lokalplaner.

Forslag til landsplandirektiv reserverer et areal på 100 meter omkring arealreservationens centerlinje på den samlede strækning på i alt 97 km. Indenfor denne reservation kan etableres midlertidige arbejdspladser til master, luftledninger, kabelanlæg, træk- og tromlepladser samt depoter til kabeltromler og sand. Herudover reserveres en række ekstra arbejdsarealer på op til 5.500 m² udenfor 100 meter bæltet, men inden for den samlede arealreservation på de 400 m, samt midlertidige arbejdspladser til etablering af de 7 kabelovergange inden for den samlede arealreservation på de 400 m. Disse arbejdsarealer må anvendes til træk- og tromlepladser samt depoter af sand og kabeltromler. Se bilag 9 i forslag til landsplandirektiv.

Den 400 m brede arealreservation omkring det anlagte højspændingsanlæg ophæves, når højspændingsforbindelsen er sat i drift, og der er tinglyst privatretlige servitutter for arealer omkring luftledninger og kabellægning af luftledninger i medfør af el-sikkerhedsloven. Højspændingsforbindelsen på strækningen mellem Endrup og Stovstrup forventes sat i drift i 3. kvartal 2024, og strækningen mellem Stovstrup og Idomlund forventes sat i drift i 3. kvartal 2025. Reservationerne til midlertidige arbejdspladser bortfalder, når anlægget er sat i drift.

2.2 Miljøkonsekvensvurdering af det konkrete projekt

Der er udarbejdet et konkret projekt for højspændingsforbindelsen mellem Endrup og Idomlund inklusive højspændingsstationen ved Stovstrup. Det konkrete projekt miljøvurderes i en

miljøkonsekvensrapport, der er udarbejdet parallelt med denne miljøvurdering af landsplandirektivet.

I det konkrete projekt er der fastlagt en foreløbig linjeføring og mastepositioner. Der er desuden fastlagt foreløbige konkrete placeringer af de midlertidige arbejdspladser inden for de matrikler, der er udpeget i landsplandirektivet. Det konkrete projekt fastlægger, at der etableres ca. 260 master indenfor arealreservationen med en gennemsnitsafstand på cirka 330 meter. Masterne bliver cirka 37 meter høje og 38 meter brede. Masterne og de midlertidige arbejdspladser er generelt placeret på landbrugsjord uden for naturbeskyttede områder eller skovarealer. Som en del af det konkrete projekt nedtages 150 kV forbindelsen mellem Idomlund og Karlsgårde Højspændingsstation og masterne fjernes.

2.3 Miljørapportens indhold

Forslag til landsplandirektiv for 400 kV højspændingsledning fra Endrup til Idomlund er miljøvurderet i henhold til afsnit II i miljøvurderingsloven (LBK nr. 1976 af 27/10/2021). I henhold til loven skal planer og programmer miljøvurderes, hvis gennemførelsen af planen eller programmet kan antages at få væsentlig indvirkning på miljøet.

I miljørapporten er emnerne opdelt i generelle emner, der bedst belyses for det samlede projekt, og arealspecifikke emner, der behandles områdevis. Arealreservationen til områder med luftledninger, master, kabelanlæg og kabelovergange inklusive midlertidige arbejdspladser har karakter af strækingsanlæg og miljøvurderes derfor i et afsnit for sig. Arealreservation til udvikelsen af højspændingsstation Stovstrup miljøvurderes i afsnit 4.2.

Miljørapportens indhold og omfang er fastlagt på baggrund af afgrænsningsrapporten og de indkomne høringssvar i forbindelse med høring af de berørte myndigheder.

2.3.1 Referencescenariet

Referencescenariet er en beskrivelse af den nuværende miljøstatus og dens sandsynlige udvikling, hvis anlægsprojektet ikke kan/skal gennemføres, og hvor plangrundlaget derfor ikke skal tilvejebringes. Der vil derfor heller ikke være behov for at reservere arealerne, der fremgår af forslag til landsplandirektiv.

I dette tilfælde vil de påvirkninger, der er beskrevet ikke ske, hverken positive eller negative. Der vil ikke ske en forstærkning af transmissionsnettet og en udbygning af kapaciteten, så der kan føres en øget mængde vindmøllestrøm ind i el-systemet.

2.3.2 Afgrænsning af miljørapporten

Erhvervsstyrelsen¹ har forud for fastlæggelse af miljørapportens indhold udarbejdet et notat, der afgrænser de væsentligste emner i miljørapporten. Afgrænsningsnotatet har været i høring hos berørte myndigheder fra 9. september til 30. oktober 2019. Der er kommet i alt ni høringssvar, og de seks havde konkrete bemærkninger til miljørapportens indhold.

¹ Ressortområdet blev 21. januar 2021 overført til Indenrigs- og Boligministeriet, hvor Bolig- og Planstyrelsen overtog ansvaret for planområdet.

Følgende ønsker til miljørapportens indhold inddrages:

- Planens påvirkning af den fremtidige arealanvendelse i forhold til servitutter m.v.
- Relevant viden fra miljøkonsekvensrapporten i forhold til påvirkninger i anlægsfasen fra midlertidige arbejds- og depotpladser med en varighed på over 6 uger, idet planen erstatter kommunale landzonetilladelser til disse
- Særsomt belyst af planens påvirkning af Natura 2000-områder og bilag IV-arter, herunder også relevant viden fra miljøkonsekvensrapporten i forhold til anlægsfasen
- Planens påvirkning af menneskers sundhed i form af støj fra luftledninger og højspændingsstationer samt en redegørelse for magnetfelter omkring el-ledninger - herunder brugen af forsigtighedsprincippet
- Planens visuelle påvirkninger af befolkningen generelt og ved færdsel i rekreative områder i forbindelse med friluftslivet
- Planens visuelle påvirkninger af landskaber, herunder områder der i kommuneplanerne er udpeget til særlige landskabelige værdier, større uforstyrrede landskaber, geologiske interesseområder, samt planens påvirkninger fra permanente åbne korridorer i landskabet inden for servitutablealerne
- Planens visuelle påvirkninger på kulturarv herunder kirkeomgivelser, værdifulde kulturmiljøer, kulturarvsarealer, fredede områder, beskyttede diger samt fredede fortidsminder
- Krydsning af natur og vandløb med luftledninger belyses på et overordnet niveau, da problemstillingen primært er relevant ved placering af master i naturområder
- Planens påvirkning af muligheden for at genoprette potentielle vådområder
- Planens påvirkninger af områder, der er udlagt som råstofinteresseområder og råstofgraveområder
- Udledning af CO₂ i forbindelse med produktion af materialer til projektet og fra de maskiner, der gennemfører anlægsarbejdet
- Kumulative effekter med andre planer og projekter belyses på et overordnet niveau

Følgende ønsker til rapporten inddrages ikke:

- Risiko for ulykker i driftsfasen/*Medtages ikke, da privatretlige vilkår i servitutter sikrer både luftledninger og kabelanlæg mod uhensigtsmæssig brug af maskiner og udstyr omkring anlægget.*
- Påvirkning af dyr fra magnetfelter og støj/*Medtages ikke, fordi magnetfelter fra vekselstrøm ikke påvirker fisks retningssans og dermed ikke udgør en barriere for fisks vandring. Støj i anlægsfasen er kortvarig og forekommer i det åbne land og forventes derfor ikke at påvirke dyr.*
- Påvirkninger i forbindelse med jordhåndtering og forurenede arealer i anlægsfasen/*Medtages ikke, da arealreservationen for luftledningsanlægget er placeret, så kendte forurenede arealer undgås. Ved fund af jordforurening håndteres dette i samarbejde med kommunerne og i henhold til Jordforureningslovens regler.*
- Midlertidig grundvandssænkning i anlægsfasen/*Medtages ikke, da grundvandssænkninger er kortvarige og helt lokale, og da oppumpet grundvand samtidigt nedsives til samme lokale grundvandsmagasin. Grundvandssænkning i anlægsfasen er vurderet for den foreløbigt fastlagte linjeføring i miljøkonsekvensrapporten for det konkrete projekt.*
- Påvirkninger af underjordisk kulturarv vurderes ikke, da dette er forhold, der vurderes af museerne i

- anlægsfasen.
- Grænseoverskridende påvirkning/*Medtages ikke, da luftledningsanlægget ligger så langt fra nabolande, at der ikke er påvirkning af disse.*

Siden afgrænsningen blev gennemført, er arealreservationen for udbygningen af Idomlund højspændingsstation overgået til kommunal planlægning og er udtaget af landsplandirektivet. Udbygningen af Idomlund højspændingsstation behandles derfor under kumulative effekter.

2.4 Alternativer

2.4.1 Fravalgte alternativer

Linjeføringen

Arealreservationen er placeret så tæt på en eksisterende 150 kV højspændingsforbindelse som muligt. Herved undgås påvirkninger i nye områder. På strækningen fra Karlsgårde til Idomlund erstatter den nye 400 kV forbindelse en eksisterende 150 kV luftledning, idet denne placeres på de nye master.

Ved Herborg og Videbæk er fravalgt en placering tæt på den eksisterende 150 kV luftledning, fordi denne går igennem områder med mange boliger i selve Herborg og Videbæk. Linjeføringen til den nye 400 kV højspændingsforbindelse er i stedet ført længere væk fra Herborg og Videbæk, samt bysamfundene Sig og Faster, end den eksisterende 150 kV luftledning. Herved berøres færrest mulige boliger.

Ved Skonager syd for Varde Ådal er fravalgt en placering af et areal til kabelovergangen nord for Karlsgårde Søvej, fordi denne placering lå tættere på ådals landskabet omkring Skonager Lilleå. I stedet er valgt en placering så langt syd for Karlsgårde Søvej som muligt uden at komme i konflikt med en eksisterende gasledning.

2.5 Metode

Miljøvurderingen har til formål at belyse de miljømæssige konsekvenser ved forslag til landsplandirektiv for etablering af en 400 kV højspændingsforbindelse fra Endrup til Idomlund og vil derigennem udgøre en del af grundlaget for beslutningen om at udstede landsplandirektivet.

Miljøvurderingen gennemføres som en kvalitativ vurdering af, hvorvidt og i hvilket omfang der forventes at være væsentlige indvirkninger på de miljøfaktorer, som er identificeret i afgrænsningsrapporten for miljøvurderingen.

Ifølge miljøvurderingsloven skal miljørapporten kun indeholde de oplysninger, som med rimelighed kan forlanges med hensyn til den aktuelle viden og gængse vurderingsmetoder, og hvor detaljeret planen eller programmet er, hvad planen eller programmet indeholder, på hvilket trin i et beslutningsforløb planen eller programmet befinder sig, og hvorvidt bestemte forhold vurderes bedre på et andet trin i det pågældende forløb. I sagens natur vil miljøvurderingen derfor være afgrænset til vurderinger på et overordnet niveau, hvor den nærmere vurdering af de konkrete konsekvenser vil afhænge af den efterfølgende mere detaljerede planlægning.

Miljørapporten belyser de miljømæssige konsekvenser, som forslag til landsplandirektiv for 400 kV højspændingsforbindelse fra Endrup til Idomlund kan medføre. Detaljerne omkring det konkrete anlægsprojekt og de nødvendige afværgeforanstaltninger i både anlægs- og driftsfasen behandles som udgangspunkt ikke i denne rapport. Der er parallelt med udarbejdelsen af forslag til landsplandirektiv og denne miljøvurdering udarbejdet en miljøkonsekvensrapport, der vurderer påvirkningen af det konkrete anlægsprojekt jf. afsnit 2.2. På enkelte områder har det været vurderet nødvendigt at inddrage relevant viden fra miljøkonsekvensrapporten for så vidt angår planlagte afværgeforanstaltninger. Et eksempel på dette er, hvor forslag til landsplandirektiv kan påvirke Natura 2000-områder og forhold omkring bilag IV-arter.

Nedenstående vurderingsmetode er anvendt til belysning af miljøpåvirkninger.

Terminologi	Påvirkningsgrad	Typiske effekter på miljøet
Væsentlig påvirkning	Væsentlig påvirkning	Der forekommer påvirkninger, som har et stort omfang og/eller langvarig karakter, er hyppigt forekommende eller sandsynlige, og der vil være mulighed for irreversible skader i betydeligt omfang. Der vil være behov for at iværksætte afværgeforanstaltninger for at reducere påvirkningen.
Ikke væsentlig	Moderat påvirkning	Der forekommer påvirkninger, som enten har et relativt stort omfang eller langvarig karakter (f.eks. i hele anlæggets levetid), sker med tilbagevendende hyppighed eller er relativt sandsynlige og måske kan give visse irreversible, men helt lokale skader.
	Mindre påvirkning	Der forekommer påvirkninger, som kan have et vist omfang eller kompleksitet, en vis varighed ud over helt kortvarige effekter, og som har en vis sandsynlighed for at indtræde, men med stor sandsynlighed ikke medfører irreversible skader.
	Ubetydelig påvirkning/ ingen påvirkning	Der forekommer små påvirkninger, som er lokalt afgrænsede, ukomplicerede, kortvarige eller uden langtidseffekt og helt uden irreversible effekter. Eller der forekommer ingen påvirkning i forhold til status quo.

Tabel 1. Terminologi og påvirkningsgrader ved vurdering af væsentlighed

3. Generelle emner

3.1 Nationale planer og strategier

I forbindelse med energiaftalen af 29. juni 2018 blev det besluttet, at Danmark vil arbejde mod netto-nuludledning i overensstemmelse med Paris aftalen og for et mål om netto-nuludledning i EU og Danmark senest i 2050. Med energiaftalen blev det besluttet, at Danmarks andel af vedvarende energi skal ligge over 100 % af det danske elforbrug i 2030.

Den 26. februar 2020 vedtog Folketinget den danske klimalov. Formålet med denne lov er, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser i 2030 med 70 % i forhold til niveauet i 1990, og at Danmark opnår at være et klimaneutralt samfund i senest 2050 med Parisaftalens målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader for øje.

Den nuværende regering har 22. juni 2020 indgået en klimaafale for energi og industri m.v. med henblik på at udvikle, udbygge og integrere grønne teknologier i energisektoren og industrien, der skal bidrage til at sikre en drivhusgasreduktion på 70 % i 2030 i forhold til 1990, samt overholdelse af energiaftalen fra 2018.

Det eksisterende transmissionsnet er ikke kraftigt nok til at kunne transportere de ønskede energimængder fra den grønne omstilling – herunder særligt tilkoblingen af nye store havmølleparker. Forslag til landsplandirektiv understøtter derfor energiaftalen af 29. juni 2018 og klimaafale for energi og industri m.v. fra 22. juni 2020 og faciliterer samtidig den grønne omstilling af elforbruget.

3.1.1 CO₂ udledninger

Forslag til Landsplandirektiv muliggør etablering af et ca. 97 km langt 400 kV luftledningsanlæg, af godt 11 km kabelanlæg samt syv kabelovergange og tilhørende højspændingsstationer. Til etablering af anlægget benyttes galvaniseret stål til master, jernbeton til mastefundamenter, stål og aluminium til tråd og kabler, samt materialer til etablering af stationsanlæg. Den samlede CO₂-udledning ved fremstilling af materialer og anlægskomponenter er anslået til at være i størrelsesordenen 270.000 ton CO₂. CO₂-udledning som følge af transport af materialer i Danmark samt anlægsarbejder er anslået til at være i størrelsesordenen 3.000 ton CO₂. Etablering af projektet giver således anledning til en anslået CO₂-udledning omkring 273.000 ton CO₂. Udledninger i forbindelse med drift af anlægget vurderes at være små og ikke væsentlige. Såfremt det på et senere tidspunkt (omkring 50 år) besluttes at levetidsforlænge anlægget ved eksempelvis at udskifte alle master og anlæggets tråd og kabler, men på eksisterende betonfundamenter vil levetidsforlængelsen give anledning til en anslået CO₂-udledning omkring 116.000 ton CO₂ inklusive de nødvendige anlægsarbejder.

Anlægsprojektets udledning af CO₂-ækvivalenter kan ikke umiddelbart vurderes samlet som væsentligt eller ikke væsentligt i forhold til den samlede danske CO₂-emission. Det skyldes bl.a. at mange af de benyttede produkter er produceret i udlandet og dermed ikke påvirker de officielle danske CO₂-regnskaber. Produktionen af materialer påvirker naturligvis den samlede globale drivhuseffekt uafhængigt af produktionsland. Etableringen af 400 kV luftledningsprojektet er imidlertid også et centralt element i udbygningen af den danske og europæiske energiinfrastruktur, som er en helt central forudsætning for den globale omstilling til mere grøn energi, herunder transport af vedvarende energi fra de kommende havmølleprojekter i Nordsøen, herunder havmølleparkerne Vesterhav Syd, Vesterhav Nord og Thor. De CO₂-udledninger, der sker som følge af luftledningsanlæggets etablering, bør derfor ses i sammenhæng med den ved-

tagne danske og europæiske grønne omstilling, idet anlægget er nødvendigt for transport af grøn strøm på tværs af lande og landsdele.

Ses luftledningsprojektet i sammenhæng med eksempelvis de 3 nævnte havmølleparker, vil det samlede projekt således bidrage til en betydelig reduktion af Danmarks CO₂ udledning.

4. Områdespecifikke forhold

4.1 Strækningsanlæg

I dette afsnit beskrives de miljømæssige påvirkninger af arealreservationen til strækningsanlægget - dvs. luftledninger, kabelovergange og kabellagte strækninger inklusive midlertidige arbejdspladser. Forhold af betydning for udbygning af Stovstrup højspændingsstation er beskrevet i afsnit 4.2 af miljørapporten.

4.1.1 Status og eksisterende forhold

Arealreservationen er 400 meter bred og omfatter et areal på 200 meter på hver side af det færdige anlægs forventede centerlinje, og er cirka 97 kilometer lang. Områderne inden for arealreservationen omfatter overvejende dyrkede arealer i landzone, men også beboelser i det åbne land, naturområder, skove, vandløb, veje, jernbaner samt rekreative områder.

Der ligger en række spredte beboelser i det åbne land - men ingen kommune- og lokalplanlagte arealer i byzone eller lokalplanlagte boligområder indenfor arealreservationen.

Der findes naturområder og vandløb indenfor arealreservationen, der er beskyttet i henhold til naturbeskyttelsesloven, samt områder der potentielt kan blive udpeget til Grønt Danmarkskort.

Herudover giver arealreservationen til højspændingsforbindelsen mulighed for, at strækningsanlægget kan krydse en række skovområder herunder skove med fredskovspligt samt lavbundsområder – herunder et lavbundsområde, der planlægges genetableret som vådområde ved Ulvemose. Arealreservationen til højspændingsforbindelsen passerer desuden to Natura 2000-områder ved henholdsvis Skjern Ådal og Varde Ådal.

Der findes rekreative interesser inden for arealreservationen, herunder bl.a. Varde Ådal, Skjern Ådal, Præstbjerg Plantage, Sandbæk Plantage samt en golfbane vest for Ølgod.

Arealreservationen krydser områder, der er udpeget som bevaringsværdige landskaber, større sammenhængende landskaber, ationale geologiske interesseområder og geologisk bevaringsværdige landskaber. Arealreservationen krydser Linding Å fredningen nord for Varde Å. Der ligger ingen kirker eller kirkebeskyttelseslinjer indenfor arealreservationen. Arealreservationen ligger indenfor kirkelandskaberne til Faster Kirke og Thorstrup Kirke. Arealreservationen krydser områder udpeget som værdifulde kulturmiljøer ved Skjern Ådal, Præstbjerg Plantage samt ved nedlagte jernbaner og historiske vejstrækninger.

Der findes et antal fortidsminder og beskyttede diger samt tre større kulturarvsarealer indenfor arealreservationen.

Der vil være behov for at krydse såvel statslig som kommunal infrastruktur i form af jernbaner og veje – herunder ruter til særtransporter af vindmøller, samt indflyvningszonen til Esbjerg Lufthavn og Stauning Lufthavn. Der findes andre tekniske anlæg inden for arealreservationen

primært vindmøller, andre el- og gastransmissionsanlæg, andre luftledninger samt et militært øvelsesterræn.

4.1.2 Forholdet til anden planlægning og lovgivning

Statslig planlægning

Arealreservationen krydser en eksisterende gasledning, der skal forbindes til Baltic Pipe i Varde Kommune, men krydser ikke arealer, der er reserveret via landsplandirektiv for Baltic Pipe. Arealreservationen er således ikke i konflikt med landsplandirektivet for Baltic Pipe eller den eksisterende gasledning mellem Nybro og Egtved (CIR nr. 35 af 28/02/1978), der skal forbindes til Baltic Pipe.

Nord for Varde Ådal ved jernbanen mellem Grindsted og Varde krydser arealreservationen en eksisterende råolieledning til transport af olie og kondensat på strækningen fra vestkysten ved Kærgård i Blåvandshuk til Fredericia. (CIR nr. 14000 af 05/05/1982).

Forhold af betydning for de statslige planer er beskrevet særskilt i afsnittene *Statslige vandområdeplaner* og *Natura 2000 og Bilag IV*.

Regional planlægning

Region Syddanmark og Region Midtjylland har vedtaget råstofplaner med udlæg af graveområder og interesseområder. Disse områder er nærmere beskrevet i afsnittet *Råstofområder*.

Kommunal planlægning

Arealreservationen strækker sig igennem Esbjerg, Varde, Ringkøbing-Skjern, Herning og Holstebro kommuner. Inden for arealreservationen for højspændingsforbindelsen har kommunerne vedtaget kommuneplantillæg, lokalplaner samt kommuneplanrammer. Ringkøbing Skjern Kommune har vedtaget Kommuneplan 2021 – 2033 i april 2021 og Herning Kommune har vedtaget Kommuneplan 2021 – 2032 i juni 2021.

Arealreservationen på 400 m omfatter områder med følgende kommuneplanrammer eller lokalplaner:

Esbjerg Kommune:

- Kommuneplanrammer: 20-040-060, 20-040-050, 20-030-030, 20-040-040 og 20-030-080

Varde Kommune:

- Kommuneplanrammer: 24.10.R04, 25.10.E01 og 25.10.T01,
- Lokalplaner: 64 og 1.30, 25.10.LO3 og 25.10.T01

Ringkøbing-Skjern Kommune:

- Kommuneplanrammer: 00ta077, 00rf051 og 47er097
- Lokalplan: 425

Herning Kommune:

- Ingen

Holstebro Kommune:

- Kommuneplanrammer: 34.L.01

Krydsning af en golfbane (24.10.R04 og 1.30) er vurderet i afsnittet *Rekreative interesser*. De øvrige planområder er vurderet i afsnittet *Infrastruktur og andre tekniske anlæg*.

Grønt Danmarkskort

De fem kommuner er i gang med at foretage en endelig udpegning af Grønt Danmarkskort. Udpegningen af Grønt Danmarkskort kan omfatte Natura 2000-områder og andre særligt værdifulde naturområder samt potentielle naturområder, der kan bidrage til at skabe sammenhæng mellem eksisterende naturområder. Det kan f.eks. være naturområder, der ligger i tilknytning til og mellem Natura 2000-områder, udvalgte §3-beskyttede områder, udvalgte vandløbsstrækninger, dyrkningsusikre lavbundsarealer, arealer egnede til vådområder, økologiske forbindelser, potentielle økologiske forbindelser og større skovområder.

Udpegningerne skal dels varetage naturbeskyttelsesinteresserne og samtidigt medvirke til at prioritere kommunernes naturindsats for både eksisterende og potentiel natur. Mange af elementerne i Grønt Danmarkskort indgår allerede i miljøvurdering af forslag til landsplandirektiv. Vurderinger og hensyn er beskrevet under de enkelte afsnit, og det konkluderes at arealreservationen ikke medfører væsentlige påvirkninger af de vurderede naturinteresser. Det vurderes derfor, at arealreservationen ikke vil være i konflikt med de retningslinjer, der ligger til grund for udpegning af Grønt Danmarkskort.

Dispensationer og tilladelser

Tilladelse i henhold til miljøvurderingslovens § 25 (VVM-tilladelse) for anlægget kan først gives, når Indenrigs- og Boligministeren har udstedt landsplandirektiv som grundlag for 400 kV forbindelsen.

Forslag til landsplandirektivet fritager ikke bygherre fra at indhente de nødvendige andre tilladelser og dispensationer i medfør af anden lovgivning, herunder bl.a. miljøvurderingsloven, miljøbeskyttelsesloven, naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven, skovloven, jordforureningsloven, vandforsyningsloven, museumsloven, vejloven og bygningsreglementet.

Servitutter og restriktioner

Når selve strækningsanlægget til højspændingsforbindelsen er færdigetablet, bortfalder den del af arealreservationen, der vedrører luftledninger og master og erstattes i stedet af nogle privatretlige servitútbælter, mens arealudlæggene til kabelovergange opretholdes.

I tabellen nedenfor er angivet de fysiske bredder af det tekniske anlæg og servitútbælterne.

Anlægsdel	Tekniske anlæg Ca. bredder, m	Servitútbælter Ca. bredde, m
Luftledninger og master	38	68
Kabelanlæg, åben grav	27	33
Kabelanlæg, styret underboring	70	77

Tabel 2. Cirka bredder af de færdige fysiske anlæg, servitútbælter og udenoms arealer

Arealer under og omkring luftledningerne og på luftledningssiden af kabelovergangene kan benyttes til landbrugsmæssig drift. Men i servitútbæltet vil der være højderestriktioner på landbrugsmaskiner, entreprenørmaskiner osv. Der må ikke etableres bygninger eller være høje træer eller andre høje maskiner eller tekniske anlæg, som f.eks. vindmøller og lignende, der kan falde

ind i ledningen. Beplantning skal af sikkerhedsmæssige årsager holdes under 3 m i højden inden for servitútbæltet på 68 m.

Arealer i servitútbæltet for kabelanlæg i åben grav må ikke tilplantes med planter, der har dybdegående rødder og derfor kan beskadige kablerne. Dette krav findes ikke ved underboringer, da kablerne her er beskyttede. På kabelsiden af kabelovergangene muliggøres beplantning inden for det definerede 10 m brede bælte omkring kabelovergangene ved at lægge kablerne i rør.

4.1.3 Statslige vandområdeplaner

Arealreservationen krydser adskillige vandløb, der er omfattet af vandområdeplanerne. Hovedparten af disse vandløb krydses med luftledninger. Påvirkninger af de vandløbsnære arealer fra de midlertidige arbejdspladser forebygges ved begrænsning af kørsel og anlægsarbejder langs de helt vandløbsnære arealer. Fem vandløb indenfor arealreservationen til højspændingsforbindelsen krydses med kabelanlæg anlagt ved styret underboring i de to store ådale. Det drejer sig om Varde Å og Skonager Lille Å i Varde Ådal, samt Omme Å, Skjern Å, og Damsø Grøft i Skjern Ådal. De nærmere foranstaltninger ved styret underboring er beskrevet i afsnittet *Natura 2000-områder*.

Fibo Sø, der er omfattet af vandområdeplanerne, ligger inden for arealreservationen. Søen krydses ikke af selve højspændingsforbindelsen, hvis centerlinje ligger cirka 120 m fra søbredden og minimum 5 m over søvandspejlet, og der vurderes ikke at være behov for grundvands-sænkninger i området. Søen vurderes på grund af afstanden til luftledningsanlægget ikke at blive påvirket af arealreservationen til den ny højspændingsforbindelse.

Et planlagt vådområdeprojekt ved Ulvemose i Varde Kommune ligger delvist indenfor arealreservationen. Etablering af vådområdet indgår som en indsats i vandområdeplanen for hovedvandopland Vadehavet i forhold til reduktion af kvælstofudledningen til Vadehavet. Arealreservationen ligger i udkanten af projektområdet til Ulvemose, men der skal etableres master og sikres adgangsveje til master indenfor projektafgrænsningen samt sikres, at der kan foretages fremtidigt vedligehold ved masterne. Masterne er planlagt placeret i kanten af området indenfor den del af projektafgrænsningen til Ulvemose, hvor der ikke forventes at stå vand. Der er ved projekteringen af selve højspændingsforbindelsen foretaget projektilpasninger i form af terrænreguleringer, der sikrer, at mastefundamenter ikke oversvømmes, og adgange til master sikres. Påvirkninger af vådområdet afværges ved at terrænregulere, hvor det er nødvendigt, og etablere rørunderføringer, således at fri passage af vand til og fra vådområdet ikke forhindres. Arealreservationen vurderes derfor ikke af påvirke muligheden for efterfølgende at reetablere vådområdet, idet det forudsættes, at de planlagte afværgeforanstaltninger gennemføres.

På cirka halvdelen af strækningen ligger arealreservationen indenfor områder med særlige drikkevandsinteresser (OSD).

På de midlertidige arbejdspladser kan der være behov for at holde udgravninger til mastefundamenter eller kabelgrave tørre i anlægsperioderne. Det indtrængende vand vil være terrænnært grundvand og eventuelt nedbør, og der kan blive behov for at bortlede vand til infiltration fra terræn i nærområdet. Den terrænnære grundvandsressource påvirkes ikke, da det bortledte vand infiltreres lokalt til samme grundvandsforekomst, som det kommer fra. De perioder, som gravene skal tørholdes, er cirka 10 til 40 dage alt afhængigt af de lokale forhold.

Indenfor arealreservationen skal der etableres syv kabelovergange, hvorfra der kan blive behov for at infiltrere nedbør, så der ikke står vand på arealerne. Energinet har oplyst, at belægningerne på arealerne (fx grus, græs eller permeable betonsten) sikrer, at vand kan infiltreres fra terræn som i dag. Da der generelt er tale om små mængder vand, der infiltreres lokalt uden

indhold af forurenende stoffer, vurderes dette ikke at give anledning til en væsentlig påvirkning af de lokale grundvandsressourcer, vandløb, søer eller kystvande.

Det vurderes samlet set, at de midlertidige arbejdspladser og strækingsanlæggets anlægsarbejder kun giver anledning til mindre påvirkninger og dermed til ikke væsentlige påvirkninger af vandkvalitet eller vandforekomster omfattet af vandområdeplanerne eller påvirkning af mulighederne for iværksættelse af indsatser i medfør af vandområdeplanerne.

4.1.4 Natura 2000-områder og særligt beskyttede arter (Bilag IV) og fugle

Natura 2000-områder

Forud for udarbejdelsen af forslag til landsplandirektiv godkendte erhvervsministeren, der på daværende tidspunkt havde ansvar for planloven, at fravige planlægningsforbuddet i Natura 2000-områder, jf. BEK nr. 1383 af 26/11/2016. Fravigelsen blev givet under forudsætning af, at passage af Natura 2000 områder sker ad den kortest mulige vej for at berøre mindst muligt areal, og at områderne passeres med et kabelanlæg etableret ved styret underboring.

Bygherre (Energinet) har i miljøkonsekvensrapporten udarbejdet en Natura-2000 konsekvensvurdering for projektet, der ud over effekten af projektet i sig selv også inddrager den samlede påvirkning, som projektet i forbindelse med andre planer og projekter kan medføre. Konsekvensvurderingen indeholder en analyse af alle Natura 2000 områder inden for arealreservationen og relevante Natura 2000-områder uden for arealreservationen under de forudsætninger, der er givet i fravigelsen som omtalt oven for. Det vurderes derfor, at konsekvensvurderingen også er dækkende for landsplandirektivet. Det samme er tilfældet for vurderingerne af særligt beskyttede arter, der er gennemført for et planlægningsbælte, der bredere end den 400 meter brede arealreservationen udlagt med forslag til landsplandirektiv. Natura 2000-vurderingerne og vurderinger af særligt beskyttede arter er derfor gengivet i form af et resumé af Natura 2000-konsekvensvurderingen for projektet.

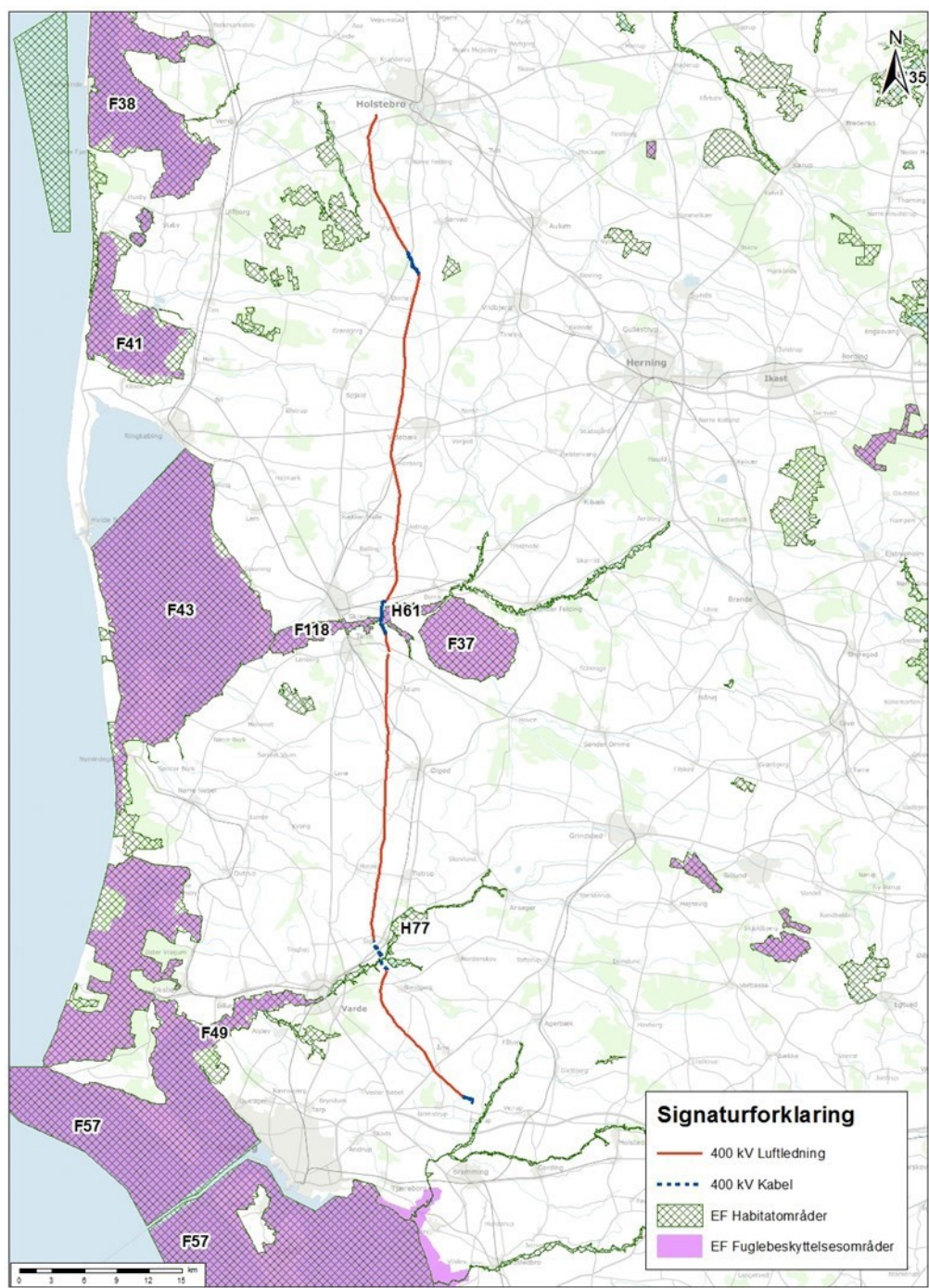
For særligt beskyttede arter er primært gengivet oplysninger om artsfund inden for selve arealreservationen. Den fulde Natura 2000 konsekvensvurdering er vist i miljøkonsekvensrapportens kapitel 12 for det konkrete projekt. Vurderingerne i miljøvurderingen af landsplandirektivet er hentet fra konsekvensvurderingen.

To Natura 2000-områder ligger inden for arealreservationen:

- Natura 2000-område N88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å
- Natura 2000-område N68 Skjern Å

Begge Natura2000-områder krydses én gang, og begge krydsninger sker med et kabelanlæg etableret som en styret underboring. For Skjern Å er foretaget vurderinger i forhold til henholdsvis habitat- området og fuglebeskyttelsesområdet.

I nedenstående fremgår de konkrete argumenter for de to områder, som ligger inden for reservationen. For øvrige Natura 2000- og fuglebeskyttelsesområder uden for reservationen er en væsentlig påvirkning udelukket i forhold til ynglefugle og andre arter på grund af geografisk afstand, der betyder, at der ikke er kollisionsrisiko med luftledningsanlægget for ynglefugle på udpegningsgrundlaget, da disse opholder sig lokalt i de udpegede områder. Trækfugle fra fjernere beliggende fuglebeskyttelsesområder er vurderet særskilt nedenfor.

Figur 2. Placering af den planlagte 400 kV forbindelse mellem Endrup og Idomlund i forhold til Natura 2000-områder, hhv. habitatområder og fuglebeskyttelsesområder.

De to Natura 2000-områder passeres med styret underboring. Natura 2000-områderne og de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlagene, påvirkes derfor ikke direkte af selve højspændingsforbindelsen.

Natura 2000-område N88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å (Habitatområde H77)

Habitatområde H77 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å

Udpegningsgrundlaget for habitatområde H77 består af 21 naturtyper og 8 arter. Alle arterne på udpegningsgrundlaget for habitatområdet er i større eller mindre grad knyttet til vandløbet som habitat. Seks af arterne (fisk og flodperlemusling) lever i selve vandløbet, mens to arter (grøn kølleguldsmed og odder) lever omkring vandløbet. På krydsningsstedet består Natura 2000-området kun af selve Varde Å - naturtypen Vandløb (3260). Herudover kan naturtypen Urtebræmmer (6430) forekomme langs med vandløbet.

I anlægsfasen kan der være minimal risiko for at boremudder presses op til overfladen (blow-out) ved den korte (180 m) underboring af Varde Å. Det er oplyst i konsekvensvurderingen, at underboringen af Varde Å har gode geologiske forudsætninger for at kunne gennemføres uden et blowout og er planlagt således, at risikoen for et blowout er minimeret. Hvis der trods de indarbejdede tiltag sker en utilsigtet udsivning af boremudder til vandløbet, konstateres dette som følge af den planlagte overvågning med det samme, og tilførslen af borevæske afbrydes. Ved et blowout til Varde Å vil størstedelen af boremudderet, der består af ler, blive opblandet i vandsøjlen, afhængig af vandføring og turbulens osv. Det betyder en midlertidig og kortvarig stigning i koncentrationen af suspenderet stof i vandløbet. Det suspenderede stof vil føres med strømmen og sedimentere længere nedstrøms, på steder hvor strømningshastigheden er meget lav. Allerede efter kort tid viser erfaringen, at der kun er få synlige spor af blowoutet i vandløbet på blowout-lokaliteten.

Det er i konsekvensvurderingen vurderet at tilførslen af suspenderet stof fra et stort udslip af boremudder kun vil udgøre en mindre del af den naturlige sedimenttransport og at tilførslen ligger inden for den naturlige variation af suspenderet stof i vandløbet. Derfor vil et udslip ikke påvirke vandløbet og dyrelivet i vandløbet fysisk herunder f.eks. fisk og flodperlemusling. Ifølge det oplyste anvendes udelukkende miljøacceptable stoffer i boremudderet, og en påvirkning som følge af udslip af miljøfarlige stoffer kan derfor udelukkes. I miljøkonsekvensrapporten er der redegjort for, at blowout forebygges og reduceres i anlægsfasen via en konstant overvågning, der gør det muligt at stoppe ved mindste tegn på udslip af boremudder i vandet, således at et eventuelt udslip minimeres. I habitatområde H77 vurderes et blowout derfor ikke at skade arter på udpegningsgrundlaget eller påvirke bevaringsstatus for naturtypen vandløb. Det er vurderet, at der ikke er behov for afværgeforanstaltninger.

Fisk på udpegningsgrundlaget

De udpegede dyrearter havlampret, bæklampret, flodlampret, laks eller snæbel vurderes ikke at blive påvirket af et blowout, da disse arter er tilvænnet suspenderet sediment i vandløbet og er mobile og vil flytte sig fra det påvirkede lokalområde og senere kan vende tilbage. Gydebanker påvirkes ikke, da der ikke sker sedimentation af lerpartikler i områder med strømningsforhold, hvor der eksisterer gydebanker.

Flodperlemusling

Den immobile art flodperlemusling er på udpegningsgrundlaget i habitatområde 77 i Varde Å. I tilfælde af et blow-out vil det boremudder, der tilføres vandet, gå i suspension i vandsøjlen og blive ført med strømmen. Da mængden af tilføjet materiale ligger inden for den naturlige variation af sediment i vandet, er der ingen risiko for, at boremudderet påvirker flodperlemuslingen. Den lever på banker i vandløbet, hvor vandhastigheden er tilstrækkelig til at undgå, at

vandløbets naturlige transport af fine partikler sedimenterer på dem. På grund af vandkvaliteten med okkerudledning fra Skonager Lilleå er der desuden tale om ganske få individer af flodperlemuslinger på denne strækning, sammenlignet med den store forekomst af flodperlemuslinger længere opstrøms. På grund af det lille antal potentielt berørte individer, og da påvirkningen ligger inden for den naturlige variation i vandløbet, vurderes der ikke at være risiko for skade på flodperlemuslingen eller negativ påvirkning af dens bevaringsstatus.

Grøn kølleguldsmed

Grøn kølleguldsmed findes på lokaliteter langs Varde Å. Varde Kommune har oplyst, at arten er i spredning, og det er derfor sandsynligt, at den findes langs den berørte del af Varde Å. Arten vurderes ikke at være sårbar over for menneskelig forstyrrelse og støj, da voksne individer af arten er meget mobile. Grøn kølleguldsmeds æg og larver lever i vandløbene på steder, hvor der er sandet og stenet bund og frisk strøm. Sedimentation med fine partikler som følge af et udslip af boremudder vil derfor ikke finde sted i de habitattyper, som æg og larver lever i. Den midlertidigt øgede sedimenttransport som følge af et udslip desuden ligger indenfor de daglige variationer i vandløbet, og derfor vurderes en midlertidig øget sedimenttransport ikke at kunne påvirke grøn kølleguldsmeds æg og larver negativt. Da dens levested i selve åen, hvor den jager og lægger æg, ikke skades, vurderes en skade på arten at kunne udelukkes.

Odder

Tegn på forekomst af arten odder er registreret ved Karlsgårde ca. 700 meter fra krydsningsstedet. Odder kan potentielt påvirkes af forstyrrelser, aktiviteter, færdsel og støj fra de midlertidige arbejdspladser i nærheden af habitatområdet. Odder er i gunstig bevaringsstatus i Jylland, og bestanden er i fremgang. Det vurderes, at en skade på arten som følge af projektet kan udelukkes, da de midlertidige arbejdspladser etableres uden for Natura 2000-området og dermed vandløbet, hvor arten lever.

Natura 2000-område N68 Skjern Å (Habitat område H61 og Fuglebeskyttelsesområde F118)

Habitat område H61 – Skjern Å

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet H61 består af 16 naturtyper og 8 arter. På krydsningsstedet består Natura 2000-området af Skjern Å - naturtypen *vandløb (3260)* samt § 3-naturtyperne *vandløb, eng, mose og sø*. Naturtypen *Urtebræmmer (6430)* langs med vandløbet er ikke registreret inden for arealreservationen. Alle arterne på udpegningsgrundlaget for habitatområdet er i større eller mindre grad knyttet til vandløbet og /eller søer som habitat.

Hvis der sker en utilsigtet udsivning (blowout) af boremudder i Skjern Å eller Omme Å, kan udslippet påvirke vandløbet og dyrelivet i vandløbet herunder f.eks. fisk. Ifølge det oplyste anvendes udelukkende miljøacceptable stoffer i boremudderet, og en påvirkning som følge af udslip af miljøfarlige stoffer kan derfor udelukkes. I miljøkonsekvensrapporten er der redegjort for, at blowout forebygges i anlægsfasen via en konstant overvågning, der gør det muligt at stoppe tilførslen ved mindste tegn på udslip af boremudder i vandet. Den lave engsø mellem Skjern Å og Omme Å, som krydses ved styret underboring, er ikke registreret som beskyttet naturtype i Natura 2000 området eller som målsat vandområde. Søen er temporær og en tilførsel af boremudder vurderes ikke at have en fysisk påvirkning af kvaliteten, da mudderet vil bundfælde og søen i forvejen har tørvebund med højt indhold af organisk stof. I Skjern Å og i Omme Å vil det ikke være muligt at inddæmme et udslip af boremudder i vandløbet, da boremudderet med det samme vil blive suspenderet i vandsøjlen og transporteret med strømmen. Det er i konsekvensvurderingen vurderet, at tilførslen af suspenderet stof fra et stort udslip af boremudder kun vil udgøre en mindre del af den naturlige sedimenttransport, og at tilførslen ligger inden

for den naturlige variation af suspenderet stof i vandløbet. Derfor vil et udslip ikke påvirke vandløbet og dyrelivet i vandløbet fysisk herunder f.eks. fisk og en påvirkning af udpegningsgrundlaget kan udelukkes. Det er derfor vurderet, at der ikke er behov for afværgeforanstaltninger for blow-out ved Skjern Å og Omme Å udover den planlagte overvågning og beredskab.

Desuden er der gode erfaringer fra en underboring af området i forbindelse med etablering af landanlæg til Vesterhav Syd havmølleprojektet. Denne underboring er gennemført uden komplikation i vinterhalvåret 2018 og ligger kun 800 m vest for nærværende underboring.

Fisk på udpegningsgrundlaget

I habitatområde H61 vurderes et blowout ikke at skade eller påvirke bevaringsstatus for de udpegede dyrearter havlampret, bæklampret, flodlampret eller laks, da disse arter er tilvænnet suspenderet sediment i vandløbet og er mobile og vil flytte sig fra det påvirkede lokalområde og senere kan vende tilbage, hvis de kortvarigt flytter sig. Gydebanks påvirkes ikke, da der ikke sker sedimentation af lerpartikler i områder med strømningsforhold, hvor der eksisterer gydebanks.

Grøn kølleguldsmed

Grøn kølleguldsmed findes på lokaliteter langs Skjern Å, og der er stor sandsynlighed for at den findes i området omkring projektet. Arten er vurderet til at have en stor bestand ved Skjern Å. Bestanden vurderes at være i fortsat fremgang, hovedsageligt som følge af forbedringer i vand- og vandløbskvalitet i både Skjern Å og de tilstødende vandløb. Arten vurderes ikke at være sårbar over for menneskelig forstyrrelse og støj. Da arbejdspladserne etableres mindst 30 meter fra Natura 2000-området, vurderes en skade på arten som følge af støj og forstyrrelse at kunne udelukkes. Grøn kølleguldsmeds æg og larver lever i vandløbene på steder, hvor der er sandet og stenet bund og frisk strøm. Sedimentation med fine partikler som følge af et udslip af boremudder vil derfor ikke finde sted i de områder, som æg og larver lever i. Da den midlertidigt øgede sedimenttransport som følge af et udslip desuden ligger indenfor de daglige variationer i vandløbet, vurderes en midlertidig øget sedimenttransport ikke at kunne påvirke grøn kølleguldsmeds æg og larver negativt. Da dens levested i selve åen, hvor den jager og lægger æg, ikke skades, vurderes en skade på arten at kunne udelukkes.

Vandranke

Vandranke er registreret i NOVANA-programmet 2013-2015 og er kun fundet opstrøms for underboringen af Skjern Å, samt nedstrøms i lavvandede søer, men ikke i Omme Å. Det må formodes at denne udbredelse stadig er gældende. Et udslip af boremudder vil derfor ikke kunne påvirke bestanden af vandranke i Skjern Å.

Damflagermus

Damflagermus er registreret i den nedre del af Skjern Å-systemet, tæt ved udløbet til Ringkøbing Fjord, ca. 10 km fra projektet. Der er ikke kendskab til at artens tilstedeværelse i området, hvor kabelanlæg etableres. Det er sandsynligt at raste- og yngleområder, som især findes i bygninger, men også i træer, ligger i nærheden af deres foretrukne fourageringsområder. Selv hvis individer anvender de åbne vandflader omkring projektet til fouragering, vurderes en skade at kunne udelukkes. Det skyldes, at der ikke sker en påvirkning af selve åen, og at der ikke sker fældning af træer i ådalen. Afstanden fra de nærmeste arbejdspladser, som vil ligge mindst 30 meter fra habitatområdets grænse og ca. 100 m fra åen, vurderes at være så langt, at evt. lys fra arbejdspladserne ikke vil forstyrre flagermusen. Arten vurderes ikke at være sårbar over for støj og forstyrrelse på arbejdspladser, da dette primært sker i dagtimerne, og arten er nataktiv. Arten har gunstig bevaringstilstand.

Odder

Arten odder er almindeligt forekommende i hele habitatområdet. En konkret forekomst af Odder er registreret i et område øst for krydsningsstedet. Odder kan potentielt påvirkes af forstyrrelser, aktiviteter, færdsel og støj fra de midlertidige arbejdspladser i nærheden af habitatområdet. Odder er i gunstig bevaringsstatus i Jylland, og bestanden er i fremgang. Det vurderes, at en skade af arten som følge af projektet kan udelukkes, da de midlertidige arbejdspladser etableres uden for Natura 2000-området og dermed vandløbet, hvor arten lever.

De øvrige arter vurderes ikke at kunne påvirkes af arealreservationen.

Fuglebeskyttelsesområde F118 – Skjern Å

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområde F118, der krydses med kabelanlæg, består af 6 arter af ynglefugle og 8 arter af trækfugle. 4 arter af mose- og rørskovsfugle (ynglefugle), som er på udpegningsgrundlaget, kan potentielt findes i Skjern Ådal omkring krydsningsstedet. Det drejer sig om arterne blåhals, rørdrum, plettet rørvagtel og rørhøg. Forstyrrelser fra anlægsaktiviteter i selve ådalen kan potentielt medføre en påvirkning af ynglefugle, hvis de gennemføres i yngletiden. De nationale bestande af de 4 arter af ynglefugle, der potentiel kan forekomme ved krydsningsstedet, er vurderet som værende stabile eller i fremgang.

Det fremgår af konsekvensvurderingen, at støjpåvirkningen fra anlægsarbejder på fuglenes levesteder i området ligger under den anbefalede støjgrænse og derfor ikke kan medføre skade på fuglene. Der er kendte ynglelokaliteter for rørhøg i en afstand af mindst 3 km fra arealreservationen. Rørhøgen kan fouragere over store afstande og potentielt i det område, hvor højspændingsforbindelsen nedgraves. Da dette område udgør mindre end 0,3 % af rørhøgens fourageringsområde er det vurderet, at påvirkningen ikke vil have en negativ betydning for bestanden af rørhøg i området.

8 arter af trækfugle, som er på udpegningsgrundlaget, kan potentielt findes i Skjern Ådal. Omkring krydsningsstedet er der potentielt mulighed for at støde på arterne sangsvane, knarand, krikand, skeand og skestork. På baggrund af observationer fra området vurderes det i den gennemførte Natura 2000 væsentlighedsvurdering, at området omkring højspændingsanlægget har lille betydning for trækfugle på udpegningsgrundlaget. Dette underbygges af områdets basisanalyse, hvor det er nævnt, at de store antal af svømmeænder og gæs især er tilknyttet de vestligste dele af fuglebeskyttelsesområdet og altså ikke det område, hvor projektet gennemføres.

Sangsvane, kortnæbbet gås og bramgås benytter især vandfladerne på Hestholm Sø til overnatning, men andre større vandflader kan også anvendes. Knarand, skeand og krikand ses overvejende fouragere og raste i de vådeste dele af engarealerne i Vesterenge og i Hestholm Sø.

Blisgås har en ustabil forekomst i området, og det er ikke muligt at udpege særligt egnede lokaliteter for denne art. Skestork findes i Ringkøbing Fjord og går om sommeren ud til de nedre dele af Skjern Å-deltaet.

Af de overfor nævnte områder ligger Hestholm Sø nærmest projektet, ca. 5 km vest for højspændingsanlægget.

Naturtyper og arternes yngle- og rasteplasser ødelægges ikke, da Natura-2000 området og Skjern Å passerer ved styret underboring. Underboringerne friholder *Natura-2000 området N68, Habitatområdet H61, Fuglebeskyttelsesområdet F118*, habitatnaturtypen *vandløb (3260)*, yngle- og rasteplasser samt § 3-naturtyper for gennemgravninger.

Ved underboringens start- og slutpunkt er der udlagt arealer til midlertidige arbejdspladser uden for Natura 2000 området i en afstand på mindst 30 meter til dette. Den påvirkning, der sker i forbindelse med underboringen, med udlæg af slanger, oplæg af rør og risiko for udslip af boremudder og midlertidige forstyrrelser fra anlægsaktiviteter, vurderes ikke at kunne medføre skade på de nationale bestande af fuglearterne på udpegningsgrundlaget.

Det vurderes samlet set, at arealreservationen og de midlertidige arbejdspladser ikke er til hinder for opretholdelse eller genoprettelse af gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der er omfattet af udpegningsgrundlaget for *Natura 2000 området N86, Habitatområdet H61 og Fuglebeskyttelsesområdet F118*.

Andre fugle omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag I og den danske rødliste udenfor Natura 2000-områderne

Ynglefugle

Uden for fuglebeskyttelsesområdet Skjern Ådal findes der forskellige arter af ynglefugle inden for arealreservationen. Der er observeret følgende forekomster af rødlistede fuglearter: hede-lærke, natravn og isfugl. Disse små til mellemstore fugle forstyrres ikke af tilstedeværelsen af en højspændingsforbindelse, idet der ikke er risiko for fuglekollision med luftledningerne, fordi de små og mellemstore fugle generelt er mere manøvredygtige end større fugle. Masterne vil indgå som en del af disse fugles habitat og betragtes ofte som træer, der anvendes som ud-kigsposter for rovfugle. De små fugle bygger ikke reder nær masterne.

Forekomster af de rødlistede fuglearter omfatter mindre lokale bestande uden national eller international betydning. Forstyrrelser et enkelt år fra de midlertidige arbejdspladser vurderes ikke at påvirke de nationale bestande af disse arter. Påvirkning af ynglefugle i skove forebygges ved at undgå træfældninger i fuglenes yngleperioder. Det vurderes samlet set, at forslag til landsplandirektiv ikke vil give anledning til væsentlige påvirkninger af de rødlistede ynglefugle eller andre bestande af ynglefugle.

Trækfugle og fouragerende fugle

Tilstedeværelse af luftledninger indebærer risiko for kollision af trækfugle med luftledninger. Større arter vurderes generelt at være mere udsatte end små arter. Gæs der raster ved Vadehavet og Natura 2000 områderne langs Vestkysten, foretager daglige fourageringstræk, hvor de bevæger sig fra deres rasteområder rundt til de nærliggende landbrugsmarker for at søge føde. I forbindelse med udarbejdelse af bygherres miljøkonsekvensrapport er der foretaget en analyse af de registrerede forekomster af gæs via DOF-databasen og estimeret en forventet kollisionsrate. Analysen viste, at cirka 94-99 % af de fouragerende gæs i Vestjylland anvender arealer vest for højspændingsforbindelsen til at søge føde og derfor ikke krydser selve højspændingsforbindelsen. Den estimerede kollisionsrate for gæs er beregnet til 0,004-0,014 %. I Varde Ådal og Skjern Ådal er der observeret mindre lokale bestande af overvintrende svaner. Selve højspændingsforbindelsen krydser Skjern Ådal og Varde Ådal som kabelanlæg. Samtidig nedtages en eksisterende 150 kV luftledning i de to ådale.

Det vurderes samlet set, at der ikke er risiko for, at trækfugle eller fouragerende fugle fra andre fuglebeskyttelsesområder eller lokale rastende trækfugle kan kolliderer med luftledningerne i et omfang, der kan karakteriseres som skade på de omkringliggende Natura 2000-områder eller arternes bestande.

Andre særligt beskyttede arter (Bilag II-arter og Bilag IV-arter) udenfor Natura 2000-områderne

Kortlægning af forekomsten af særligt beskyttede arter er foretaget for en zone der er bredere end de 400 meter udlagt med landsplandirektivet i forbindelse med udarbejdelsen af miljøkonsekvensrapporten for projektet. Her gengives oplysninger om artsfund inden for selve arealreservationen og planlagte afværgeforanstaltninger. Udenfor Natura 2000-områderne er det primært padder og flagermus og arterne odder, birkemus og markfirben, der potentiel kan påvirkes af gravearbejder samt forstyrrelser, aktiviteter, færdsel og støj fra de midlertidige arbejdspladser i nærheden af yngle- og rasteplasser.

Odder

Der er registreret forekomst af odder ved vandløbssystemerne langs med Gryde Å, Hestbjerg Bæk, Lervad Bæk, Linding Å og Roust Mose. Arealreservationen passerer disse vandløb ved trådning af luftledninger i løbet 1-2 arbejdsdage. Risikoen for forstyrrelse af odderen er derfor ubetydelig ved passage af vandløbene. Arbejdspladser og master etableres ikke i kendte eller potentielle levesteder for odder, og støj og forstyrrelse berører kun en meget lille del af odderens samlede potentielle levested i de fem vandløbssystemer. Forstyrrelsen vil kun ske i en enkelt sæson (2-4 måneder), hvorefter levestedets kvalitet vil være som inden anlægsarbejdet blev gennemført. Samlet set vurderes det, at der ikke vil forekomme forstyrrelser på de fem lokaliteter, der vil beskadige eller ødelægge artens yngle- og rasteområder, og det vurderes at lokaliteternes økologiske funktionalitet opretholdes.

Birkemus

Der er i miljøkonsekvensrapporten for højspændingsforbindelsen identificeret 28 områder inden for arealreservationen, der kan have funktion som levested for birkemus. Der er i det konkrete projekt indarbejdet afværgeforanstaltninger for birkemus alt efter om anlægsarbejdet foregår i et potentielt levested for birkemus, eller om det foregår tæt på et levested for birkemus. Ved gennembrud af levende hegn og diger, som kan være ledelinjer og habitat for birkemus, er der ligeledes indarbejdet afværgeforanstaltninger. Der benyttes desuden afværgeforanstaltning for at opretholde den vedvarende økologiske funktionalitet af yngle- og rasteområder for birkemus ved etablering af erstatningsnatur. De indarbejdede afværgeforanstaltninger er eksempelvis i form af tidsbegrænsning på perioder, hvor arbejdet er tilladt, afrømning af muld i specifikke perioder inden anlægsarbejdet igangsættes, brug af bæltekrøretøjer med lavt marktryk eller køreplader, placering af brædder i ledningsgrav og hurtig opfyldning af ledningsgrav. I levende hegn begrænses gennembruddets bredde desuden, og der kan etableres alternative vegetationskorridorer inden anlægsarbejdet igangsættes.

Padder

Der er i forbindelse med en screening for potentielle paddelokaliteter for spidssnudet frø, stor vandsalamander og løgfrø inden for arealreservationen fundet 20 lokaliteter, hvor der skal tages hensyn til paddernes leve-, yngle- og/eller rastesteder i anlægsfasen. Efter screeningen kan tilstedeværelse af stor vandsalamander og løgfrø udelukkes, da disse ikke blev fundet inden for en 3 km bufferzone fra linjeføringen centralt i arealreservationen. Der er kortlagt 20 potentielle leve-, yngle- og rastesteder for spidssnudet frø inden for arealreservationen inklusiv Stovstrup Station. De potentielle påvirkninger af spidssnudet frø er etablering af arbejdspladser i levesteder, barrierevirkning fra en åben kabelgrav eller fra boregruber, samt kørsel i raste- og leveområder. Der er indarbejdet afværgetiltag i det konkrete projekt. Af miljøkonsekvensrapporten for det konkrete projekt fremgår det, at der er indarbejdet afværgeforanstalt-

ninger i form af tidsbegrænsning på perioder, hvor arbejde er tilladt, paddehegn, samt fjernelse af padder på relevante lokaliteter for at afhjælpe disse potentielle påvirkninger. Det vurderes derfor, at arealreservationen ikke vil påvirke yngle- eller rastesteder eller vandringsområder for padder omfattet af bilag IV, eller påvirke padder på bestandsniveau og at områdernes økologiske funktionalitet for bilag IV padder heller ikke vil blive påvirket.

Markfirben

Potentielle markfirben lokaliteter inden for arealreservationen er blevet undersøgt ved gennemgang af relevante databaser og er vurderet ved bestigelser i 2021 og 2022, med henblik på at vurdere om områderne er egnede til markfirben. I alt er der fundet 14 lokaliteter inden for arealreservationen, som er vurderet egnede til markfirben. Anlægsarbejdet vil potentielt kunne påvirke markfirben ved kørsel og/eller gravning på lokaliteterne. Af miljøkonsekvensrapporten for det konkrete projekt fremgår det, at der er indarbejdet afværgeforanstaltninger i form af tidsbegrænsning på perioder, hvor anlægsarbejde er tilladt, kørsel skal ske med bæltekrøretøjer eller ved udlægning af køreplader, så vidt muligt skal potentielle levesteder for markfirben helt undgås, der skal opstilles paddehegn, og markfirben skal fjernes på relevante lokaliteter for at afhjælpe disse potentielle påvirkninger. Ved anvendelse af disse afværgeforanstaltninger vurderes det, at forsætligt drab af markfirben kan undgås. Tilladte aktiviteter inden for arealreservationen vil dermed heller ikke påvirke områdets økologiske funktionalitet for markfirben eller bestanden af markfirben. Afværgeforanstaltningerne medfører i sig selv ikke negativ påvirkning på bestanden af markfirben eller lokaliteternes økologiske funktionalitet.

Flagermus Vestjylland er generelt et område fattigt på arter af flagermus. Indenfor arealreservationen kan der potentielt forekomme flagermus på 24 undersøgte lokaliteter med potentielle yngle- og rastetræer. For alle lokaliteter er det fundet, at ingen af træerne i området er store nok til at fungere som overvintringssted for flagermus. De 24 lokaliteter er blevet vurderet nærmere i miljøkonsekvensrapporten for det konkrete projekt, og det fremgår, at der er indarbejdet afværgeforanstaltninger, så mulige levesteder for flagermus bevares og ikke beskadiges. Enkelte træer bevares ved topkapning. Derved vil de mulige levesteder for flagermus ikke blive påvirket. På enkelte lokaliteter gennemføres afværgeforanstaltninger i form af veteranisering ved boring/udskæring af huller, der kan benyttes af flagermus. Afværgeforanstaltningerne vil sikre, at der i fremtiden er levesteder for flagermus på lokaliteterne, og vil derfor ikke have en negativ påvirkning på flagermus. Samlet set vurderes arealreservationen ikke at medføre påvirkning af yngle-, raste-, overvintrings- eller fourageringsområder for bilag IV-arter af flagermus. Alle lokaliteterne bevarer deres økologiske funktionalitet enten ved bevarelse af eksisterende potentielle flagermustræer eller afværgeforanstaltninger i form af veteranisering af mindst samme antal potentielle flagermustræer, der fjernes.

Lokalt huser heden i Præstbjerg Plantage særlige arter, som er medtaget på den danske rødliste, herunder sommerfuglen ensian blåfugl og ulvefodsplanten cypres ulvefod. Det fremgår af den udførte Natura 2000 konsekvensvurdering og af miljøkonsekvensvurderingen for det konkrete projekt, at det i forbindelse med placering af de midlertidige arbejdspladser i Præstbjerg Plantage sikres, at disse områder friholdes for kørsel og gravearbejder.

Det vurderes samlet set, at arealreservationen og etablering af midlertidige arbejdspladser ikke er til skade for bilag IV-arter eller rødlistede arter, hverken indenfor eller udenfor *Natura 2000-område N88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å* og *Natura 2000-område H68 Skjern Å* eller påvirker arternes udbredelse på bestandsniveau.

4.1.5 Beskyttet natur

Arealreservationen rummer en lang række områder, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3 og enkelte naturområder med karakter af habitatnaturtyper omfattet af habitatbekendtgørelsen. Linjeføringen, herunder placering af master fremgår af det konkrete projekt, og vil blive udført på en sådan måde, at de pågældende områder så vidt muligt ikke vil blive påvirket. Beskyttede naturtyper i Varde Ådal og Skjern Ådal passerer ved styret underboring og påvirkes derfor ikke.

Ved Bjerremose Kær placeres der en mast med tilhørende midlertidige arbejdsplads på en § 3 beskyttet kulturreng. Ved Præstbjerg Plantage etableres et kabelanlæg i et større hedeareal. Gravearbejder i Bjerremose Kær og Præstbjerg Plantage kræver dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

I Bjerremose Kær findes en eng med karakter af et rigkær og et område med værdifuld skovbevokset tørvemose. Det fremgår af den udførte miljøkonsekvensvurdering for det konkrete projekt, at en væsentlig påvirkning af naturtyperne forebygges ved: at placere masten i et område med kulturreng, at undgå placering af masten på det særligt værdifulde naturareal, undgå passage af tørvemosen, undgå kørsel i rigkæret i vækstsæsonen samt ved brug af kørepladerved af færdsel på naturarealerne.

I Præstbjerg Plantage findes der naturtyper med karakter af Tørre dværgbusksamfund (4030), Våde dværgbuskesamfund med Klokkelyng (4010), samt Stilkegeskov og krat på mager sur bund (9190). Det fremgår af den udførte miljøkonsekvensvurdering for det konkrete projekt, at en væsentlig påvirkning af naturtyperne undgås ved, at arbejdspladser til kabelanlæg kun etableres i områder med tør hede (4030). Tør hede tåler en midlertidig påvirkning og kan genetableres med brug af afværgeforanstaltninger i form af afgravning af de øverste tørvelag og tilbagelægning af tørvelag efter endt arbejde.

Det vurderes derfor samlet set, at højspændingsforbindelsen med de relevante afværgeforanstaltninger ved anlæggelse af højspændingsforbindelsen, der er defineret i miljøkonsekvensrapporten for det konkrete projekt, kan etableres inden for arealreservationen uden væsentlige konsekvenser for naturindholdet i § 3-beskyttede naturområder.

4.1.6 Landskab og visuelle forhold

Naturgeografi og kulturhistorie

Dannelse og anvendelse af landskaberne bidrager til at give landskaberne forskellige karakterer.

Naturgeografisk set placeres arealreservationen i det relativt flade vestjyske landskab, der var isfri under den sidste Weichsel istid. I dag består landskaberne af flere større og mindre udstrakte bakkeøer omkranset af lavereliggende hedesletter og ådale, aflejringer af flyvesand samt rester af morænelandskaber fra næstsidste Saale istid. De tre store bakkeøer Esbjerg, Varde og Skovbjerg Bakkeø ligger inden for arealreservationen og gennemskæres af de to brede karakteristiske ådale omgivet af hedesletter ved Varde Å og Skjern Å. Rester af lokalt kuperede morænelandskaber findes f.eks. ved overgangslandskaberne mellem bakkeøer og hedesletterne (se Figur 3).

Kulturhistorisk set er der siden 1800-tallet sket en opdyrkning af i de store hedearealer på bakkeøerne samt en dræning og opdyrkning af hedesletter og ådale. Bakkeøerne blev forandret til landbrugslandskaber eller skovplantager. I dag ligger landbrugsproduktionen primært på de

flade bakkeøer og lidt lavere beliggende flade hedesletter. På de mindre frugtbare jorde med meget flyvesand blev heden i stedet plantet til med skov. I løbet af de sidste årtier er der blevet etableret flere vindmølleområder i Vestjylland, der derfor også præger de moderne landskabers anvendelse i dag.

Figur 3. Naturgeografi i Vestjylland, Kilde: Per Smed

Landskabsrum

Størstedelen af strækningerne på Esbjerg Bakkeø, Varde Bakkeø og den sydlige del af Skovbjerg Bakkeø er åbne landbrugslandskaber i middel til stor skala med et fladt terræn uden markante bakkepartier og udsigtspunkter. Landområderne er præget af et moderne kulturlandskab med landbrugsproduktion, spredte bygninger med beboelser og vindmølleområder. Denne landskabstype er den mest karakteristiske type inden for arealreservationen, men Skovbjerg Bakkeø rummer både mindre lukkede landskabsrum og store langstrakte udsigter fra bakkepartierne.

Omkring ådalene, der er omgivet af eng og moser, er landskabsrummene typisk små. I områder med mange læhegn og skovstykker er landskabsrummene mere lukkede.

Kommunale og nationale landskabsudpegninger

I kommuneplanerne for de fem kommuner er der udpeget særligt sårbare landskaber i form af bevaringsværdige landskaber, større sammenhængende landskaber og geologiskbevaringsværdige landskaber. Udpegningerne er især koncentreret omkring de store og mindre ådale, landskaberne i overgange til ådalene, plantageområder og uopdyrkede hedearealer. Nogle kommuner har også udpeget større uforstyrrede landskaber, der primært er en afgrænsning af områder uden større tekniske anlæg, infrastrukturanlæg og større bebyggelser. Herudover ligger arealreservationen inden for et område på Skovbjerg Bakkeø, der er udpeget som national geologisk interesseområde.

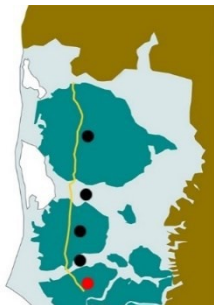
Visuelle forhold

Oplevelsen af højspændingsforbindelsen vil være forskellig alt efter hvor og i hvilken afstand til anlægget, man befinder sig: i nærzonen (0-500 meter), i mellemzonen (500-2.000 meter) eller i fjernzonen (over 2.000 meter) til arealreservationen. I nærzonen vil luftledninger og kabelstationer, som etableres inden for arealreservationen, opleves som et dominerende og markant element i landskabsbilledet. I mellemzonen (500 -2.000 m) forventes der at være en bedre skalamæssig balance med de øvrige landskabselementer. I fjernzonen (over 2.000 m) forventes ingen væsentlige påvirkninger fra de luftledninger og kabelovergange, som etableres inden for arealreservationen. Selve højspændingsforbindelsen vil kunne være synlig fra ganske få særlige udsigtspunkter i fjernzonen, men forventes visuelt at være underlagt andre mere dominerende strukturer i landskabet.

Påvirkninger af landskaberne fra syd mod nord

Esbjerg Bakkeø

Arealreservationen til kabelovergangen ved Omme er placeret på et fladt og åbent landskab, der er udpeget som et bevaringsværdigt landskab. Der er tale om et overgangslandskab mellem ådalen omkring Grimstrup Bæk mod vest og landbrugsarealer mod øst. I nærzonen vil kabelovergang og luftledning opleves som markant synlig i landskabsrummet mod nordøst. Da der er tale om et forholdsvis åbent landskab af middel til stor skala, vurderes det, at landskabet kan rumme det nye tekniske anlæg. Påvirkningsgraden af landskabet er vurderet til ubetydelig og er derfor ikke en væsentlig påvirkning. Eventuel afskærmende beplantning er primært relevant

ud mod beboelserne langs med grusvejen Roustvej i retningerne øst, nordøst og sydøst.

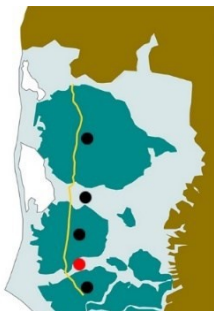
I landskabet omkring Rousthøje og ved Ulvemose kan højspændingsforbindelsen opleves sammen med et vindmølleområde. Møllerne er 150 meter høje og et markant landskabselement. De to tekniske anlæg har forskellige visuelle udtryk som vil opleves i et uharmonisk samspil.

Landskabet har dog en ensartethed i skala og sammensætning, der vurderes at være robust over for et teknisk anlæg som vindmøller eller højspændingsanlæg. Påvirkningsgraden er vurderet moderat og en ikke væsentlig påvirkning.

Figur 4. Visualisering af højspændingsforbindelsen ved Ulvemose, der her ses sammen med de eksisterende vindmøller i området.

Varde Ådal

Varde Ådal med sidedale er udpeget som et større sammenhængende landskab, imens overgangslandskaberne mellem ådale og bakkeøer er udpeget som bevaringsværdige landskaber. Kabelovergangen syd for Varde Ådal ved Skonager placeres i cirka 500 meter sydvest for det større sammenhængende landskab. Herved forebygges en væsentlig påvirkning af det sårbare overgangslandskab mellem ådal og bakkeø ved Skonager (se Figur 5). Kabelovergangen placeres på et åbent markstykke tilbagetrukket fra Skonagervej i kanten af en mindre skovbevoksning. På-

virksomheden af landskabet omkring Skonager vurderes at være en mindre og ikke væsentlig påvirkning. Forslag til landsplandirektiv muliggør, at der eventuelt vil kunne etableres supplerende afskærmende beplantning omkring kabelovergangen.

Den eksisterende 150 kV luftledning nedtages kun på strækningen nord for Karlsgårde, mens strækningen syd for Karlsgårde endnu ikke er planlagt nedtaget. Fra Næsbjerg og frem til kabelovergangen ved Skonager vil luftledningsanlægget være markant synligt i samspil med den eksisterende 150 kV forbindelse, der bidrager til at øge området tekniske præg, hvorved den samlede påvirkning midlertidigt øges. 150 kV forbindelsen forventes dog nedtaget som følge af den politiske udmelding i december 2018 omkring kabellægning af 150 kV luftledninger i området. Den eksisterende 60 kV luftledning mod syd fra Karlsgårde kabellægges i forbindelse med etablering af 400 kV luftledningsanlægget over en strækning på 4,2 km, hvorved påvirkningen af landskabet mindskes. Landskabet har en åben struktur, en middel til stor skala med et stærkt kulturpræg, og vurderes at være robust over for et større teknisk anlæg. Påvirkningsgraden vurderes her at være mindre og en ikke væsentlig påvirkning.

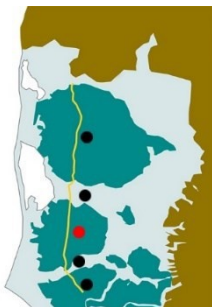
Figur 5. Foto af eksisterende forhold ved Skonager Lilleå syd for Karlsgårde. Luftledningen som ses på billedet nedtages ikke i forbindelse med dette projekt. Kabelovergang og kabellægning ved Skonager er placeret længere mod sydvest for dette område for at undgå en væsentlig påvirkning af dette sårbare landskab.

Hvor arealreservationen passerer Varde Ådal, opleves ådalen som et relativt åbent, ubebygget dalstrøg. Gennem Varde Ådal lægges højspændingsforbindelsen i jorden som kabelanlæg. Efterfølgende nedtages en eksisterende 150 kV luftledning i ådalen nord for Karlsgårde, som en konsekvens af projektet. Der vil derfor ikke være nogen væsentlig påvirkning af landskabet dette sted.

Arealreservationen til kabelovergangen nord for Varde Ådal er placeret vest for Sig i et fladt terræn inden for udpegningen af bevaringsværdige landskaber, hvor der fra A12 vest for Sig

stedvist er lange kig ud over det åbne, flade terræn med spredte naturarealer, små bæksystemer og marker adskilt af læhegn samt et vindmølleområde. Hovedvejen og en del bevoxsning i den vestlige ende af Sig vil visuelt afskærme selve byen fra landområderne mod vest. Påvirkningsgrad af landskabet er vurderet til mindre og derfor en ikke væsentlig påvirkning. Afskærmende beplantning vurderes ikke umiddelbart at være nødvendig, men vil eventuelt kunne placeres i retning af A12 mod øst.

Varde Bakkeø

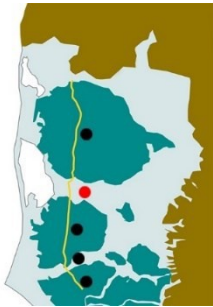
På den sydlige del af Varde Bakkeø etableres selve højspændingsforbindelsen som luftledning igennem et landskab ved Linding Å, Lervad Bæk og Bjerremose Kær, der er præget af flere små landskabsrum. Området er udpeget som bevaringsværdigt landskab og et større sammenhængende landskab. Påvirkningsgraden af landskaberne er her vurderet til at være moderat og en ikke væsentlig påvirkning af miljøet.

Figur 6. Visualisering af luftledningerne ved Linding Å. Den eksisterende 150 kV luftledning, der i dag kan ses herfra, nedtages. Landområderne er præget af småkuperet terræn langs lokale å- og bækdale med skiftevist små, aflukkede landskabsrum og større markstykker med lidt længere udsyn.

På den nordlige del af bakkeøen syd for Ølgod går arealreservationen primært gennem robuste flade landbrugslandskaber, hvor påvirkningsgraden generelt er vurderet til ubetydelig og en ikke væsentlig påvirkning.

Skjern Ådal

Arealreservationen til kabelovergangen på Stovstrup Hede syd for Skjern Ådal ligger på en stor åben mark på det flade terræn på hedesletten syd for Skjern Å. Læhegn og skovstykker spærrer for indsyn til kabelovergangen på længere afstande. Området er ikke udpeget som et sårbart landskab. Påvirkningsgraden af landskabet vurderes at være en mindre og en ikke væsentlig påvirkning. Der er ingen beboelser i nærzonen, og der vil ikke umiddelbart være behov for at etablere afskærmende beplantning.

Selve Skjern Ådal med enge er et meget stort og åbent landskabsrum, der efter genopretningen af åen har fået en naturpræget karakter. Området er udpeget som et bevaringsværdigt landskab og værdifuldt kulturmiljø. Højspændingsforbindelsen lægges i jorden som kabelanlæg gennem ådalen og efterfølgende nedtages en eksisterende 150 kV luftledning. Der vil derfor være en ubetydelig og ikke væsentlig påvirkning af landskabet dette sted.

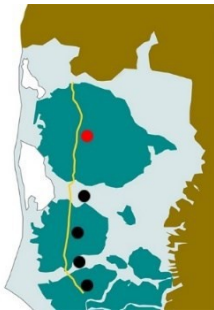

Figur 7. Visualisering af Skjern Ådal efter nedtagning af den eksisterende 150 kV luftledning, der i dag passerer ådalen øst for Skjern. Selve åen ses til højre i billedet. Den store og markante ådal omkring Skjern Å med enge, søer og slyngede åløb er et yndet rekreativt landskab.

Arealreservationen til kabelovergangen nord for Skjern Ådal er placeret lige syd for Herning-Skjern jernbanen. Kabelovergangen vil kunne opleves i samspil med et vindmølleområde placeret i mellemzonen til arealreservationen mod nordvest. Området er ikke udpeget som et sårbart landskab. Landskabet vurderes at være robust over for det nye tekniske anlæg. Påvirkningsgraden af landskabet vurderes at være en mindre og en ikke væsentlig påvirkning. Langs med Albækvej ligger der enkelte spredte landbrugsejendomme. Skærmende beplantning

vurderes ikke at være nødvendig, men vil eventuelt kunne placeres ud til Albækvej mod øst og ud til jernbanen mod nord.

Skovbjerg Bakkeø

Ved bakkeryggen Fjaldene passerer arealreservationen gennem Sandbæk Plantage i den østlige yderkant, hvor den eksisterende 150 kV luftledning, der i dag går igennem plantagen, nedtages. Det lidt kuperede område nord for Herborg Bæk omkring Videbæk og op til Fjaldene er udpeget som bevaringsværdigt landskab. Fjaldene og Sandbæk Plantage indgår samtidig som en del af et geologisk bevaringsværdigt landskab omkring Omme Bakker, der går på tværs af arealreservationen fra vest mod øst. Påvirkningen af landskabet omkring Sandbæk Plantage vurderes ubetydelig og dermed en ikke væsentlig påvirkning af miljøet.

Figur 8. Visualisering af højspændingsforbindelsen gennem den østlige del af Sandbæk Plantage efter nedtagning af den eksisterende 150 kV luftledning, der i dag passerer skoven næsten samme sted. Skovområdet ved Sandbæk Plantage ligger på et stort markant bakkeparti ved Fjaldene.

Nord for Fjaldene og syd for det militære øvelsesterræn ved Holstebro er linjeføringen til selve højspændingsforbindelsen tilpasset, så denne går uden om øvrige store skovplantagelandskaber på Skovbjerg Bakkeø.

Arealreservationen går gennem et bevaringsværdigt hede- og naturlandskab ved Præstbjerg Plantage. Højspændingsforbindelsen lægges i jorden som kabelanlæg på strækningen og efterfølgende nedtages en eksisterende 150 kV luftledning. Der vil derfor ikke være nogen væsentlig

påvirkning af landskabet her. De midlertidige arbejdspladser placeres i god afstand til besøgsområdet ved Præstbjerg Naturcenter og påvirker kun oplevelsen af de rekreative værdier i området midlertidigt og i ubetydelig grad.

Figur 9. Visualisering af området omkring søen i Præstbjerg Hede, som det kommer til at se ud, når den eksisterende 150 kV luftledning, der i dag er synlig i området, er nedtaget.

Der vil ikke umiddelbart være behov for etablering af afskærmende beplantning omkring de to kabelovergange nord og syd for Præstbjerg Plantage, idet den sydlige placeres inden for eksisterende granbevoksning og den nordlige ikke ligger i et sårbart landskab eller i nærzonen til beboelser.

I fjernzonen til arealreservation ligger to andre større hedelandskaber ved Tihøje Hede og Trehøje Hede. En visualisering fra Trehøje viser, at den nye højspændingsforbindelse fra en afstand i fjernzonen på ca. 3 km vil falde ind i landbrugslandskabet uden at ændre væsentligt på oplevelsen af udsigten fra Trehøje. Selve højspændingsforbindelsen etableres som luftledning vest for det militære øvelsesterræn syd for Holstebro. Området er udpeget som bevaringsværdigt landskab og større sammenhængende landskab. Det kuperede og naturprægede landskab med store åbne hedeområder vurderes at være sårbart over for et teknisk anlæg. Den nye markante højspændingsforbindelse placeres i yderkanten af det sårbare område, imens den eksisterende 150 kV forbindelse, der nedtages som en del af det konkrete luftledningsprojekt, er mere centralt placeret. Dette bevirker, at landskabet fremover vil opleves som værende mere sammenhængende og uforstyrret. Påvirkningen af landskabet vurderes derfor at være en mindre og en ikke væsentlig påvirkning af miljøet.

På en større strækning hen over Skovbjerg Bakkeø, der strækker sig fra et område syd for Fjaldene i Ringkøbing Skjern Kommune, gennem Herning Kommune og til Idomlund i Holstebro Kommune, ligger arealreservationen inden for et område, der er udpeget som national geologisk interesseområde. Arealreservationen vurderes ikke at påvirke muligheden for at op-leve overgangene mellem de forskellige landskabsgeologiske karakterer på bakkeøen.

Samlet vurdering

Luftledningsanlægget vil være tydeligt synligt i landskaberne og have en visuel påvirkning på omgivelserne på en lang strækning gennem Vestjylland. Det langstrakte luftledningsanlæg med tilhørende kabelovergange vil tilføre landskabet et teknisk præg, som alt efter forholdene vil være ubetydelig, mindre eller moderat. På store dele af strækningen fra Karlsgårde til Idomlund vurderes den nye bredere og mere markante 400 kV højspændingsforbindelse at ville have en moderat større visuel påvirkning end den eksisterende 150 kV forbindelse, som nedtages på strækningen nord for Karlsgårde.

Visuel påvirkning af skove og fredskov

Fældning i skove omkring højspændingsforbindelsen efterlader visuelle spor i skovlandskaberne i form af 68 meter brede, lysåbne bæltter på strækninger med luftledninger og 33 meter brede bæltter på strækninger med kabler lagt efter metoden åben grav. De åbne spor gennem skvområder vurderes at være en moderat påvirkning, der kompenseres ved plantning af ny skov. Projektet giver dermed ikke anledning til en væsentlig påvirkning af landskaberne inden for arealreservationen.

Landskabeligt sårbare landskaber

Inden for arealreservationen er der i alt identificeret 13 landskabeligt sårbare landskaber, der er visualiseret i forbindelse med miljøkonsekvensvurderingen af det konkrete projekt og vurderet hver for sig. Påvirkningen af de sårbare landskaber er vurderet som værende ubetydelig, mindre eller moderat og dermed en ikke væsentlig påvirkning. Den overordnede landskabskarakter inden for arealreservationen har et stærk kulturpræg, et moderat naturpræg og et svagt teknisk præg. Lokalt opleves landskaber med stærke naturpræg såvel som landskaber med markante tekniske præg. Landskabskarakteren vurderes samlet set at være robust i forhold til opførelsen af et nyt højspændingsanlæg, og den landskabelig påvirkning vurderes at være ikke væsentlig. Det vurderes derfor samlet set, at højspændingsforbindelsen kan etableres inden for arealreservationen uden at påvirke landskaberne væsentligt.

4.1.7 Kulturarv og fredninger

Kirker og kirkelandskaber

Der ligger ingen kirker eller kirkebeskyttelseslinjer inden for arealreservationen. Arealreservationen ligger inden for kirkelandskaberne til FASTER Kirke og Thorstrup Kirke. De to kirker ligger henholdsvis cirka 0,5 og 1,1 km fra arealreservationens centerlinje. Seks andre kirker ligger i afstande på under 2 km fra arealreservationen. Den visuelle påvirkning af kirkeomgivelserne vurderes at være ubetydelig, da den nye højspændingsforbindelse placeres i større afstande til kirkerne og kirkelandskaber end den eksisterende 150 kV højspændingsforbindelse, som ned-

tages som en konsekvens af det nye luftledningsanlæg. Det vurderes derfor, at arealreservationen giver anledning til en lille påvirkning af kirkelandskaber og en ikke væsentlig påvirkning.

Værdifulde kulturmiljøer

Arealreservationen passerer to områder udpeget som værdifulde kulturmiljøer ved henholdsvis Skjern Ådal og Præstbjerg Plantage. Skjern Ådal er et værdifuldt kulturmiljø pga. naturgenopretningen og en række kulturhistoriske bygværker. Præstbjerg Plantage er udpeget som værdifuldt kulturmiljø pga. heden og dens opdyrkning. Arealreservationen påvirker ikke disse værdifulde kulturmiljøer visuelt, da der etableres kabelanlæg på strækningerne. Andre værdifulde kulturmiljøer, som f.eks. nedlagte jernbaner og historiske vejstrækninger, krydses på en kort strækning på tværs af disse. De korte krydsninger vurderes ikke at påvirke oplevelse og anvendelse af disse værdifulde kulturmiljøer væsentligt. Det vurderes, at arealreservationen giver anledning til ubetydelige til mindre påvirkninger og dermed en ikke væsentlig påvirkning af disse kulturmiljøer.

Fredninger

Linding Å fredningen nord for Varde Å ligger indenfor arealreservationen for højspændingsforbindelsen, der krydser fredningen som luftledning. Fredningens formål er at sikre åen som naturligt vandløb. Højspændingsforbindelsen krydser ådalen på en kort strækning som luftledning samme sted som den eksisterende 150 kV luftledning, der senere skal nedtages, som en del af det konkrete projekt. Midlertidige arbejdspladser omkring master placeres udenfor fredningen. Det vurderes, at arealreservation ikke påvirker fredningen og åens uberørthed.

Skove og fredskov

Ved anlæggelse af højspændingsforbindelsen vil en række levende hegn og skove blive gennembrudt – herunder skove omfattet af fredskovspligt. Det er på baggrund af det konkrete projekt, som er præsenteret i miljøkonsekvensrapporten (Energinet 2021a), beregnet, at ca. 41 ha skov, heraf ca. 26 ha fredskov, skal fældes i medfør af projektet. Fældning af fredskov og andre skovområder er forebygget mest muligt ved at tilstræbe, at højspændingsforbindelsen ledes udenom skove. Fældning af fredskov kræver forudgående dispensation fra skovloven.

Ifølge skovloven skal der etableres erstatningsskov for fældet fredskov. Reduktioner i Danmarks samlede skovareal forebygges via Miljøstyrelsens administration af skovloven. I forbindelse med dispensationer fra skovloven, som Energinet skal søge inden fældning i fredskov, forventes der at blive stillet vilkår om rejsning af erstatningsskov i forholdet 1:2.

Det tilstræbes, at rydning af træer primært sker i de yngre dele af skovene og i mindre grad i de ældre dele af skovene. På særlige lokaliteter er der registreret forekomster af egeskov og krat. Det er tilstræbt, at højspændingsforbindelsen i det konkrete projekt går uden om de sårbare områder i skovene.

Beskyttede fortidsminder og diger

Der findes et stort antal gravhøje og grupper af gravhøje samt beskyttede diger inden for arealreservationen, der fremstår, som kulturhistoriske elementer og bidrager til oplevelsen af land-

skaberne. Der er tilstræbt en linjeføring og mastplacering til selve højspændingsforbindelsen i det konkrete projekt, der går uden om gravhøje og ikke bryder det visuelle samspil mellem grupper af gravhøje. Nærhed til gravhøje vurderes ikke at give anledning til en væsentlig påvirkning af landskaberne indenfor arealreservationen.

Etablering af en luftledning eller en mast inden for fortidsmindebeskyttelseslinjen kræver dispensation efter naturbeskyttelsesloven og museumsloven. Det er i det konkrete projekt tilstræbt, at der ikke skal foretages gennembrud af diger eller gravearbejder inden for beskyttelseslinjer til fortidsminder. Gravearbejde eller placering af anlæg indenfor en fortidsmindebeskyttelseslinje kræver en dispensation fra naturbeskyttelsesloven og museumsloven.

Kulturarvsarealer

Der findes tre større kulturarvsarealer inden for arealreservationen ved henholdsvis Skonager, Snorup, og Skjern Å. Ved Skonager og Snorup er der gjort fund fra jernalder og vikingetid. De lokale museer afgør, hvor der skal foretages arkæologiske forundersøgelser inden gravearbejder må igangsættes indenfor kulturarvsarealer, idet der er forhøjet sandsynlighed for fund af skjulte fortidsminder indenfor disse arealer. Placering af midlertidige arbejdspladser ved beskyttede diger, fredede fortidsminder og kulturarvsarealer afklares i samarbejde med de lokale museer i forbindelse med de arkæologiske forundersøgelser forud for anlægsarbejdet og påvirkningen kan derfor ikke vurderes på dette planniveau.

4.1.8 Rekreative interesser

Der findes en række rekreative områder indenfor arealreservationen, herunder Varde Ådal, Skjern Ådal, Præstbjerg Plantage, Sandbæk Plantage, militært øvelsesterræn og en golfklub, andre lokale klubber og foreninger, samt historiske veje og jernbaner. Det er tilstræbt, at så få rekreative områder som muligt berøres af arealreservationen. Igennem de rekreative områder Varde Ådal, Skjern Ådal, og Præstbjerg Plantage etableres højspændingsforbindelsen som et kabelanlæg. Som en konsekvens af etableringen af det nye luftledningsanlæg nedtages den eksisterende 150 kV luftledning, der passerer disse tre områder, når det nye anlæg sættes i drift. De øvrige rekreative områder passerer med luftledninger.

I Varde og Skjern ådale krydser vandrestier med styret underboring. Stiforløb og rekreativ anvendelse af åerne til fiskeri og sejlads påvirkes derfor ikke. I Præstbjerg Plantage ligger arealreservationen i en afstand på cirka 300-900 meter fra de mest besøgte områder ved naturcentret og Præstbjerg Sø. Arealreservationen krydser enkelte ride- og vandrestier, der kan blive afspærret i korte perioder.

Vest for Ølgod ligger en golfklub. Arealreservationen muliggør, at den nye højspændingsforbindelse fortsat kan opføres som luftledninger. Den eksisterende 150 kV luftledning, der i dag krydser golfbanens arealer nedtages, når det nye luftledningsanlæg er sat i drift.

Sandbæk Plantage ved Fjaldene anvendes til en række udendørs aktiviteter og motionsruter. Arealreservationen betyder, at der skal fældes træer i den østlige og yderste del af skoven, at nogle motionsruter skal midlertidigt omlægges, samt at enkelte skovveje midlertidigt kan blive afspærret. Der er gode muligheder for at omlægge motionsruter, så adgangen til området opretholdes. Af miljøkonsekvensrapporten for det konkrete projekt fremgår, at træfældning sker om vinteren, hvor der er færre aktiviteter i skoven.

Syd for Holstebro ligger der et militært øvelsesterræn, hvor der er naturområder og stisystemer med offentlig adgang. Arealreservationen har ingen betydning for rekreativ anvendelse af området, idet arealreservationen passerer i yderkanten af området.

I anlægsfasen kan placering af midlertidige arbejdspladser i områder med rekreative værdier påvirke adgangen til arealerne i begrænsede perioder. De rekreative interesser er primært relateret til oplevelser i naturen som f.eks. fiskeri, løbe-, vandre-, cykel- og ridestier. Det vurderes samlet set, at arealreservationen ikke giver anledning til væsentlige påvirkninger af de rekreative interesser, idet påvirkninger er kortvarige og af midlertidig karakter.

4.1.9 Befolkning og sundhed

Dette afsnit handler om de sundhedsmæssige påvirkninger af befolkningen i form af magnetfelter og støj i driftsfasen, mens påvirkninger af befolkningen i form af visuelle forhold og rekreative interesser fremgår af afsnit 4.1.6 og 4.1.8.

Magnetfelter

Alle strømførende anlæg medfører elektriske og magnetiske felter. Fælles for dem er, at de aftager i styrke med afstanden til anlægget. Når den nye højspændingsforbindelse Endrup-Idomlund er idriftsat, vil der derfor være et magnetfelt omkring de elektriske anlæg.

Sundhedsstyrelsen vurderede i 1993, at der ikke er videnskabelig begrundelse for at fastlægge grænseværdier for magnetfelternes størrelse eller mindsteafstande mellem højspændingsanlæg og beboelse. I stedet anbefaler Sundhedsstyrelsen at anvende et forsigtighedsprincip.

Forsigtighedsprincippet er formuleret således:

- Nye boliger og nye institutioner, hvor børn opholder sig, bør ikke opføres tæt på eksisterende højspændingsanlæg.
- Nye højspændingsanlæg bør ikke opføres tæt på eksisterende boliger og børneinstitutioner.

Begrebet "tæt på" kan ikke defineres generelt, men afgøres i den konkrete situation ud fra en vurdering af den konkrete eksponering. Kommunernes Landsforening og Elbranchens Magnetfeltudvalg har udarbejdet en vejledning i forvaltning af forsigtighedsprincippet ift. magnetfelter. Vejledningen anvender en udredningsafstand, der i dette tilfælde er beregnet til henholdsvis 49-56 meter fra centerlinjen for strækninger med luftledning og ca. 20 meter for strækninger med kabelanlæg i åben grav. Beregningerne er baseret på en 10-årig fremskrivningsperiode, der tager hensyn til fremtidige udbygninger af nettet.

Arealreservationen ligger uden for byzoner og lokalplanlagte boligområder i landzone. De nærmeste fremtidige byzonearealer ligger ved Sig og Videbæk i afstande på cirka 650 og 930 meter fra arealreservationens centerlinje. Det nærmeste fremtidige lokalplanlagte boligområde i landzone ligger ved landsbyen Vind i en afstand på cirka 500 meter fra arealreservationens centerlinje. Når den nye højspændingsforbindelse er sat i drift, nedtages den eksisterende 150 kV højspændingsforbindelse fra Karlsgårde til Idomlund, der i dag ligger tættere på Sig, Ådum, FASTER, Herborg og Videbæk end den nye 400 kV højspændingsforbindelse.

Arealreservationen er således placeret i tyndt befolkede områder med spredte beboelser i det åbne land, og linjeføringen til selve højspændingsforbindelsen er tilpasset, så færrest mulige boliger kommer til at ligge i nærheden af 400 kV højspændingsforbindelsen, og det vurderes, at Sundhedsstyrelsens forsigtighedsprincip dermed er fulgt.

Koronastøj

Der vil være støj omkring luftledninger og kabelovergange i form af såkaldt koronastøj. Koronastøj opleves som en knitrende lyd, der skyldes elektriske udladninger omkring ledere og isolatorer. Vejrforholdene har stor indflydelse på styrken af støjen. Støjen vil forekomme hele døgnet og er mest udtalt i perioder med fugtigt vejr og ved rimfrost. Derfor er det Miljøstyrelsens vejledende støjgrænse for natperioden (40 dB) for boliger i det åbne land, der er gældende for luftledninger og kabelovergange. Beregninger udført i miljøkonsekvensvurderingen af det konkrete projekt indikerer at koronastøj fra højspændingsanlægget i korte perioder med fugtigt vejr eller regn vil kunne overskride Miljøstyrelsens vejledende støjgrænseværdi i natperioden ved ca. 7 boliger, som ligger under 40 meter fra anlægget.

Til orientering bemærkes, at boliger, der ligger inden for 80 m fra det kommende 400 kV anlæg, vil modtage købstilbud inden anlægsarbejdet går i gang.

Det vurderes samlet set, at arealreservationen til 400 kV højspændingsforbindelsen kan påvirke et lille antal boliger med støj over 40 dB i perioder med rimfrost. Påvirkningen kan, i det omfang et købstilbud ikke accepteres, påvirke op til 7 boliger, der ligger nærmere end 40 m fra luftledningsforbindelsen. Da støjpåvirkningen kun finder sted i perioder med rimfrost, der forekommer i perioder med frost kombineret med høj luftfugtighed, vil påvirkningen kun være til stede få dage om året. Det vurderes derfor, at koronastøj vil give anledning til mindre og ikke væsentlige påvirkninger af menneskers sundhed.

4.1.10 Råstofområder

Arealreservationen krydser to råstofinteresseområder, dels syd for Årre og dels syd for Næsbjerg. Inden for de fremtidige servitútbælter til selve højspændingsforbindelsen kan der af sikkerhedshensyn kun etableres råstofgraveområder på særlige vilkår om indretning og drift af råstofgraveområdet. Råstofinteresseområdet ved Næsbjerg er på cirka 385 hektar og området ved Årre er på cirka 1.000 hektar. Selve højspændingsforbindelsen krydser de to områder i form af luftledninger, og de fremtidige servitútbælter kommer til at optage ca. 8,5 hektar og 8,2 hektar af råstofinteresseområderne, hvilket svarer til cirka 1,2 % af de to udlagte råstofinteresseområder.

Herudover er der identificeret et råstofgraveområde inden for arealreservationen ved Vester Herborg, hvor råstofindvindingsstilladelsen ifølge Region Midtjylland udløb i 2017. Størstedelen af området, som arealreservationen strejfer, er færdiggravet og efterbehandlet. Der etableres desuden ikke master inden for graveområdet.

Muligheden for at udnytte råstoffer i råstofinteresseområderne bliver begrænsede som følge af etablering af selve højspændingsforbindelsen. Det vurderes samlet set, at arealreservationen til højspændingsforbindelsen har en mindre og ikke væsentlig påvirkning af råstofinteresserne i området.

4.1.11 Infrastruktur og særlige tekniske anlæg

Særtransportruter

Arealreservationen påvirker ikke regionale trafikruter eller togstrækninger i Vestjylland. På særtransportruter skal der ifølge kommuneplanen for Esbjerg Kommune sikres en gennemkørselhøjde på 8,8 meter. Arealreservationen er i overensstemmelse med rammebestemmelserne om særtransportruter i Esbjerg Kommunes kommuneplan.

Esbjerg Lufthavn og Stauning Lufthavn

Arealreservationen ligger delvist inden for indflyvningszonen til Esbjerg Lufthavn og Stauning Lufthavn. De to lufthavne har oplyst, at selve højspændingsforbindelsen ikke er i konflikt med de to indflyvningszoner. Arealreservationen er i overensstemmelse med rammebestemmelserne om indflyvningszoner til Esbjerg Lufthavn i Esbjerg Kommunes kommuneplan og retningslinjerne om indflyvningszoner til Stauning Lufthavn i Ringkøbing Skjern Kommunes kommuneplan.

Erhvervsområder vest og syd for Højspændingsstation Stovstrup

I Ringkøbing-Skjern Kommunes forslag til kommuneplan 2021-33 er udlagt et erhvervsområde (område 1) og et potentielt erhvervsområde (område 2) inden for arealreservationen.

Disse områder foreslås at indgå i byzone og potentiel fremtidig byzone – begge som erhvervsområder. Arealreservationen omfatter en lille del af de østligste dele af de foreslåede erhvervsområder og selve linjeføringen snitter område 2. For område 2 vurderes, at der kan være behov for at revidere arealudlægget eller anvendelsen af det foreslåede erhvervsområde inden for det fremtidige servitutområde, således at det ikke er i konflikt med luftledningen. Område 1 forventes at ligge uden for det fremtidige servitutområde.

Holstebro Øvelsesterræn

Inden for Holstebro Øvelsesterræn (rammeområde 34.L.01) ligger linjeføringen til højspændingsforbindelsen længere mod vest end den eksisterende 150 KV luftledning, der i dag løber tværs gennem forsvarets arealer, men nedtages når den nye højspændingsledning er i drift. Forslag til landsplandirektiv berører to mindre områder i den yderste kant af forsvarets øvelsesterræn. Det vurderes, at arealreservationen ikke påvirker forsvarets aktiviteter på det militære øvelsesterræn (34.L.01) eller offentlighedens adgang til stisystemerne i Holstebro kommune væsentligt.

Vindmøller

Arealreservationen krydser lokalplanområder til vindmøller ved Ulvemose (25.10.L03) og Årre (64) i Varde Kommune. Arealreservationen er ikke i konflikt med de to vindmølleområder, dels fordi linjeføringen er tilpasset, så eksisterende vindmøller kan blive stående, og dels fordi fire vindmøller ved Årre er nedtaget, hvor arealreservationen krydser.

El- og gastransmissionsanlæg

Arealreservationen krydser arealer, der er reserveret til andre el-transmissionsanlæg. Det drejer sig om kabelanlæg tilknyttet havvindmølleparkerne Horns Rev 3 i Varde Kommune, Vesterhav Syd i Ringkøbing-Skjern Kommune og Vesterhav Nord i Holstebro Kommune samt arealer reserveret til Englands-forbindelsen Viking Link i Varde Kommune. Arealreservationen er ikke i konflikt med disse arealreservations, der ligesom 400 kV højspændingsforbindelsen Endrup-Idomlund indgår som en del af den grønne omstilling af el-transmissionsnettet. I forbindelse med gravearbejder ved de midlertidige arbejdspladser vil der skulle tages hensyn til de øvrige planlagte el-transmissionsanlæg.

4.2 Ny 400 kV højspændingsstation ved Stovstrup

Arealreservationen i forslag til landsplandirektiv omfatter et cirka 14,5 hektar stort område. Det samlede fremtidige stationsareal bliver derfor på cirka 19,5 hektar fordelt på to separate stationsområder. Der er i forslag til landsplandirektiv udlagt en midlertidig arbejdsplads mellem de to stationsområder, hvor der vil komme til at foregå arbejder i forbindelse med tilkobling af det nye stationsområde til den eksisterende station.

Udbygningen af højspændingsstationen gennemføres som et friluftsanlæg. Det nye tekniske anlæg vil i udformning og højde være meget lig det eksisterende anlæg. De højeste installationer er forskellige master med en maksimal højde på op til 28 m.

Arealreservationen opdeles i 4 delområder. Indenfor arealreservationen i henholdsvis delområde 2 og 3 kan der etableres to teknik- og administrationsbygninger med et areal på op til 300 m² og en højde på op til 8 m. Det tekniske udstyr i de to delområder indhegnes af et sikkerhedshegn.

Figur 10. Nyt stationsområde med 4 delområder

På baggrund af det konkrete projekt kan det oplyses, at højspændingsstationen bliver udbygget i to etaper, hvor delområde 2 etableres først. Når den eksisterende 150 kV ledningen er nedtaget og højspændingsforbindelsen skal opgraderes til 2 x 400 kV, bliver delområde 3 etableret.

Det betyder, at sikkerhedshegnet først placeres på grænsen mellem delområde 2 og 3. Når delområde 3 udbygges, flyttes sikkerhedshegnet til mellem delområde 3 og 4. Uden for sikkerhedshegnet er det nødvendigt at etablere en mindre græskant på 2,5 m for at kunne vedligeholde hegnet. I delområde 1 og 4 kan der etableres anlæg til afledning af overfladevand.

I delområde 4 kan der anlægges en ny adgangsvej fra Østermarksvej i den sydlige ende af arealreservationen. Langs med Østermarksvej og uden for sikkerhedshegnet skal der etableres beplantning på minimum 10 meters bredde.

På grund af stationens størrelse vil der være behov for etablering af flere anlæg til afledning af overfladevand. Forslag til landsplandirektiv giver mulighed for, at der kan etableres et til flere anlæg til afledning af overfladevand indenfor arealreservationen. Hele stationsområdet placeres på en sandpude, der deles i to afvandingsområder med terrænregulering i niveauforskelle. Dette gøres dels for at fjerne eksisterende hotspots på arealet og dels for at sikre strømretning af overfladevand til forsinkelsesbassiner, der placeres i hver sin retning af arealreservationen.

Det er nødvendigt at omlægge det § 3-beskyttede vandløb Råddensig Grøft, der ligger langs med sydsiden af og delvist inden for det fremtidige anlæg. Omlægningen af Råddensig Grøft sker alene i nødvendigt omfang, således, at den naturlige afstrømning fra naboarealer fortsat kan løbe i grøften. Arealreservationen forventes derfor ikke at få negativ indflydelse på afvanding af naboarealer.

Højspændingsstationen vil være ubemandet det meste af tiden, og der forventes ikke en forøget trafik til højspændingsstationen efter udvidelsen. Der vil ikke være lys på stationsanlægget ved normal drift, men noget af det tekniske udstyr på højspændingsstationen vil udsende støj. De vejledende støjgrænser ved nærmeste bolig i det åbne land overholdes.

En mindre del af arealreservationen i delområde 1 anvendes i dag af en modelflyveklub. Klubbens aktiviteter vil ikke kunne fortsætte på arealet.

Ombygning af eksisterende 150 kV højspændingsstation

Etablering af 400 kV højspændingsforbindelsen vil medføre ændringer indenfor den eksisterende 150 kV højspændingsstation, Stovstrup, som er etableret på baggrund af landzonetilladelser.

4.2.1 Status og eksisterende forhold

I området omkring arealreservationen ligger flere bevoksninger, krat og læhegn – herunder skovområderne Stovstrup Hede og Tarm Plantage. Skove og krat er blandet med hedearealer og dyrkede lavbundsarealer. Arealreservationen ligger i et område, der i Ringkøbing-Skjern Kommuneplan 2013-2025 er udpeget som værdifulde landbrugsområder og arealet dyrkes i dag landbrugsmæssigt. Dele af arealreservationen er desuden udpeget som lavbundsareal og økologisk forbindelse.

Arealreservationen afgrænses mod nord af et § 3-beskyttet hedeområde

og mod syd af det § 3-beskyttede vandløb Råddensig Grøft, der er et sideløb til Skjern Å. Råddensig Grøft gennem-skærer delvist arealreservationen i det sydvestlige hjørne.

Mod øst ligger arealreservationen ud mod Østermarksvej, der fungerer som adgangsvej til den eksisterende 150 kV højspændingsstation ved Stovstrup nord for arealreservationen.

4.2.2 Forholdet til anden planlægning og lovgivning

Statslig planlægning

Forhold af betydning for de statslige planer er beskrevet særskilt i afsnittene *Statslige vandområdeplaner og Natura 2000 og Bilag IV*.

Kommuneplanlægning

Den eksisterende 150 kV højspændingsstation er omfattet af en eksisterende landzonetilladelse fra Ringkøbing-Skjern Kommune.

Arealreservationen ligger i et område, der i kommuneplanen for Ringkøbing-Skjern Kommune er udlagt til Energiforsyningsanlæg efter planlovens § 11 a, pkt. 5, og inden for et område der er omfattet af Tillæg nr. 53 til kommuneplanen for Ringkøbing-Skjern Kommune med VVM-redegørelse for landanlæggene til Vesterhav Syd. Den nye arealreservation er ikke i konflikt med kabeltraceet til den kystnære havvindmøllepark *Vesterhav Syd*.

I Ringkøbing-Skjern Kommunes forslag til kommuneplan 2021-33 er udlagt et erhvervsområde (47er097) op til arealreservationen for højspændingsstationen. Arealreservationen ligger uden for det foreslåede erhvervsområde og er derfor ikke i konflikt med arealreservationen.

Øvrige tilladelser

Med vedtagelse af forslag til landsplandirektiv bliver cirka 14,5 hektar landbrugsjord udtaget af produktion.

Et landsplandirektiv erstatter ikke tilladelser efter anden lovgivning. Der kan derfor være behov for indhentning af øvrige tilladelser og dispensationer i forbindelse med etablering af de nye anlæg inden for arealreservationen til højspændingsstation herunder f.eks. naturbeskyttelsesloven, vandløbsloven, miljøbeskyttelsesloven, byggeloven m.v.

Ringkøbing-Skjern Kommune er myndighed i forhold til administration af planloven uden for arealreservationen samt for eventuelle senere ændringer af højspændingsstationen.

4.2.3 Statslige vandområdeplaner og drikkevandsinteresser

Arealreservationen til højspændingsstation Stovstrup ligger indenfor et område med drikkevandsinteresser (OD). Arealreservationen ligger uden for områder, der er kortlagt som værende følsomme for nedsivning af nitrat eller pesticider til grundvandet. Der ligger ingen drikkevandsboringer i nærheden af arealreservationen, boringsnære beskyttelsesområder eller indvindingsområder til vandværker.

Der ligger en aktiv markvandingsboring inden for arealreservationens nordøstlige hjørne. Markvandingsboringen sløjfes i forbindelse med anlæggelse af det nye område til højspændingsstation Stovstrup. Sløjfningen vurderes at kunne foretages uden at påvirke grundvandsmængder eller kvalitet, da boringen ligger i stor afstand fra aktive drikkevandsboringer.

Det vurderes derfor samlet set, at der ikke vil være nogen påvirkning af dybereliggende grundvandsmagasiner, hvorfra der indvindes grundvand eller sker påvirkning af drikkevandsboringer, både hvad angår risiko for nedsivning af forurening og påvirkning ved grundvandssænkning.

Råddensig Grøft, der skal modtage vand fra det fremtidige stationsareal, er ikke udpeget i vandområdeplanen for hovedvandopland Ringkøbing Fjord. I forbindelse med anlægsarbejderne vil oppumpet grundvand fra stationsarealet blive forsinket og rensat for okker inden udledning til vandløbet. Udledningen vurderes ikke at kunne forringe tilstanden i Skjern Å, som er nærmeste vandløb udpeget i vandområdeplanerne, og som ligger ca. 3,8 km nedstrøms Råddensig Grøft, da vandkemien ikke ændres, idet det oppumpede terrænnære grundvand under alle omstændigheder ville være løbet til grøften via markdræn.

Under drift af højspændingsstationen vil det vand, der udledes fra regnvandsbassinerne, ligeledes svare til det vand, der strømmer til grøften i dag. Det vurderes dog, at koncentrationen af næringsstoffer vil falde, da stationsarealet udtages fra landbrugsdrift. Højspændingsstationen er ubemandet, og der vurderes ikke at være nogen væsentlig belastning af overfladevandet fra trafik fra interne vejarealer eller fra tagvand fra de to teknikbygninger. Eventuel okker fra de etablerede drænsystemer fjernes inden udledningen i de tilknyttede okkerbassiner. Det vurderes derfor, at der ikke vil ske en forringelse af Råddensig Grøfts kemiske og økologiske tilstand eller af den nedstrøms beliggende Skjern Å.

4.2.4 Natura 2000-områder og særligt beskyttede arter (Bilag IV)

Nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde er Natura 2000-område nr.68 Skjern Å (habitatområde H61 og fuglebeskyttelsesområde F118), der ligger cirka 2,3 kilometer nordvest for arealreservationen. Arealreservationen vurderes ikke at være til skade for Natura 2000-området eller de naturtyper og arter, der ligger til grund for udpegningsgrundlaget på grund af afstanden til området. Det er kun udledningen af vand fra stationsanlægget, der kan påvirke det nedstrøms liggende Natura 2000 område, og det forventes at næringsstofindholdet og et eventuelt indhold af pesticider reduceres og dermed påvirkningen af Natura 2000-området, fordi arealet udtages af landbrugsdrift. Den samlede påvirkning fra stationsanlægget vurderes derfor at være ubetydelig og ikke væsentlig. Der henvises til afsnit 4.1.4 for vurdering af markfirben og spidssnudet frø ved Station Stovstrup. Der er ikke kendskab til andre forekomster af Bilag IV arter inden for arealreservationen til den fremtidige 400 kV højspændingsstation.

4.2.5 Beskyttet natur

Natur

Hedearealerne nord og nordvest for arealreservationen består af partier med våd hede blandet med kratbevoksning og mindre vandhuller. Inden for disse arealer er der registeret forekomst af en mosaik af naturtyper – herunder partier med karakter af våd hede og tør hede.

Der er i forslag til landsplandirektiv udlagt en midlertidig arbejdsplads mellem de to stationsområder, hvor der vil komme til at foregå arbejder i forbindelse med tilkobling af det nye stationsområde til den eksisterende station. Dette betyder, at der kan blive behov for at grave i de § 3-beskyttede hedearealer syd og vest for den eksisterende 150 kV højspændingsstation. På baggrund af oplysninger fra det konkrete projekt forventes det, at to kabler kan placeres i et område, hvor den naturmæssige påvirkning af gravearbejderne vurderes at være mindre, da hedenaturen kan reetablere sig. Vest for den eksisterende højspændingsstation er det nødvendigt at krydse et område med værdifuld tør hede i mosaik med våd hede. Området vil blive krydset ved en styret underboring for at friholde området for gravearbejder, og påvirkningen af området vurderes at være ubetydelig.

Vandløb

Råddensig Grøft, der er et § 3-beskyttet vandløb, deler arealreservationen i to områder på en strækning på cirka 140 meter i det sydvestlige hjørne af arealreservationen. Derfor er det nødvendigt at omlægge Råddensig Grøft på strækningen for at kunne etablere den nye 400 kV højspændingsstation. Omlægningen vurderes nærmere i forbindelse med miljøkonsekvensvurderingen af det konkrete projekt. Omlægning af vandløbet kræver dispensation fra naturbeskyttelsesloven og vandløbsloven.

4.2.6 Landskab og visuelle forhold

Den eksisterende 150 kV højspændingsstation ved Stovstrup ligger på hedesletten syd for Skjern Ådal delvist skjult bag eksisterende bevoksning og opleves visuelt i samspil med et vindmølle-område ved Bindsbøl syd for stationen fra hovedvej 228 ved kørsel i retning sydøst.

Arealreservationen til den nye 400 kV højspændingsstation ligger delvist skjult bag bevoksning og den eksisterende 150 kV station. Den nye højspændingsstation vil primært være synlig fra den lokale landevej Østermarksvej samt fra hovedvej A28 ved kørsel i retning nordvest.

Arealreservationen til højspændingsstationen er historisk set et grøftet og opdyrket hedeslette areal og fremstår i dag som dyrket landbrugsjord omgivet af læhegn. Området er ikke udpeget som et sårbart landskab. Påvirkningsgraden af landskabet vurderes at være en ubetydelig og derfor ikke en væsentlig påvirkning.

Fra Østermarksvej vil den nye højspændingsstation fremstå som markant synlig ved den nærmeste bolig. Væsentlige visuelle påvirkninger ved nærmeste bolig i nærzonen forebygges ved at der etableres et 10 meter bredt beplantningsbælte langs med Østermarksvej. Plantebæltet vil primært bestå af egnspecifikke arter og en blanding af løvfældende træer og buske samt stedsegrønne træer plantet i grupper på strategiske steder, der kan skærme for indsyn til højspændingsstationen.

Der er tale om en betydelig udvidelse af den eksisterende station. Udbygningen sker dog i et område, der kun er delvist synlig fra en lokal landevej, Østermarksvej, og den vil stort set ikke være synlig fra andre omgivende områder. Samlet vurderes synligheden af den nye højspændingsstation kun at have mindre betydning for oplevelsen af de lokale marklandskaber, imens det nye anlæg vil synes markant set fra den nærmeste bolig. Derfor er der stillet krav om etablering af et 10 meter bredt plantebælte langs med Østermarksvej med henblik på at begrænse de visuelle påvirkninger ved nærmeste bolig.

4.2.7 Rekreative forhold

Der er en modelflyverklub, der i dag anvender et areal inden for arealreservationen til sine aktiviteter. Den fremtidige anvendelse af området til højspændingsstation kan ikke forenes med klubbens aktiviteter. Modelflyveklubben vil derfor blive væsentlig påvirket af arealreservationen, da de er nødt til at finde nye arealer.

4.2.8 Befolkning og sundhed

Boliger

Omkring højspændingsstationen ligger spredte ejendomme med beboelser i det åbne land. Den nærmeste bolig i det åbne land ligger cirka 140 meter fra den eksisterende højspændingsstation og cirka 100 meter fra den nye 400 kV station. De nærmeste lokalplanlagte boligområder ligger inden for byzonen til Tarm cirka 2 km fra arealreservationen.

Anlægsperioden for etablering af den nye 400 kV højspændingsstation ved Stovstrup forventes at være cirka 2 år. Bygge- og anlægsaktiviteterne kan medføre midlertidige gener fra anlægsarbejderne i form af støj fra lastbiler og entreprenørmaskiner i dagtimerne. I forbindelse med tørre og blæsende forhold kan der være støvgener fra arbejdsarealerne. Disse gener vurderes at ville påvirke den nærmeste nabo i form af forstyrrelser fra anlægsarbejdet, men der vil ikke generelt være en væsentlig påvirkning af det omgivne miljø. Da arbejderne ikke foregår i aften- og nattetimerne, påvirkes menneskers nattesøvn ikke. Desuden vil arbejdsarealer, arbejdsveje og oplagspladser blive vandet i tørre perioder, såfremt der konstateres støvgener. Anlægsarbejderne vurderes derfor ikke at påvirke menneskers sundhed.

Støj

Noget af det tekniske udstyr på det nye stationsareal vil udsende støj. Højspændingsstationer reguleres efter regler om virksomhedsstøj, jf. vejledning nr. 5/1984. De gældende støjgrænserved nærmeste bolig i det åbne land overholdes med stor margin efter etablering af den nye 400 kV station ved Stovstrup.

4.2.9 Infrastruktur og andre tekniske anlæg

Vindmøller

Cirka 700 meter sydøst for arealreservationen ligger et eksisterende vindmølleområde omfattet af *Lokalplan 279 Område til vindmøller ved Bindesbøl*. Vindmølleområdet er i kumulation med den eksisterende højspændingsstation med til at øge områdets nuværende tekniske præg.

5. Kumulative effekter

5.1.1 Andre luftledninger og højspændingsstationer

Højspændingsforbindelsen Endrup-Idomlund bliver sammen med en anden ny 400 kV høj- spændingsforbindelse fra Endrup til grænsen mellem Danmark og Tyskland en integreret del af det europæiske el-transmissionsnet. De to højspændingsforbindelser mødes ved Endrup høj- spændingsstation, der samtidig adskiller de to tekniske anlæg og de to tilhørende landsplandirektiver. Der vil blive udarbejdet et særskilt forslag til landsplandirektiv for højspændingsforbindelsen Endrup-Grænsen, der kommer til at omfatte en strækning fra Endrup højspændingsstation og ned til den dansk-tyske grænse.

Områder med luftledninger, master og kabelovergange har karakter af strækningsanlæg og har en forskellig visuel karakter og beliggenhed end de højspændingsstationer, der findes langs med strækningen. I områder med højspændingsstationer vil der være en visuel kumulation mellem strækningsanlæg og højspændingsstationer. Dette kan bidrage til at give et visuelt uroligt landskabsbillede i nærzonen til højspændingsstationerne med synlige master og ledninger, der løber til og fra højspændingsstationerne. Ved højspændingsstationen ved Stovstrup vil denne effekt resultere i et øget teknisk præg i nærzonen, som delvist afværges ved etablering af et plantebælte omkring stationen. Se også afsnit 4.1.6.

Ved Endrup højspændingsstation, der under de eksisterende forhold er markant synlig i det lokale landskab, er en øget visuel påvirkning af lokalsamfundet begrænset ved, at der kabellægges ind til stationen. Det samme er tilfældet for de to mindre stationer ved Karlsgårde og Videbæk, hvor højspændingsforbindelsen kobles til disse to stationer med kabelanlæg. Det vurderes, at den visuelle kumulation i nærzonen til de tre højspændingsstationer er begrænset bedst muligt.

Den eksisterende 150 kV luftledning nedtages kun på strækningen nord for Karlsgårde, mens strækningen syd for Karlsgårde endnu ikke er planlagt nedtaget. På strækningen fra Næsbjerg til Skonager syd for Karlsgårde højspændingsstation vil der således være en visuel kumulation mellem højspændingsforbindelsen og den eksisterende 150 kV luftledningsforbindelse, som beskrevet i afsnittet *Landskab og Visuelle forhold*. 150 kV forbindelsen forventes dog nedtaget som følge af den politiske udmelding i december 2018 omkring kabellægning af 150 kV luftledninger i området. Den eksisterende 60 kV luftledning mod syd fra Karlsgårde kabellægges i forbindelse med etablering af 400 kV luftledningsanlægget over en strækning på 4,2 km, hvorved påvirkningen af landskabet mindskes.

5.1.2 Plangrundlag for Idomlund højspændingsstation

Forslag til landsplandirektiv grænser op til et nyt kommunalt planområde for Idomlund høj-spændingsstation i Holstebro Kommune (*Rammeområde 34.T.23, Kommuneplantillæg nr. 24 og Lokalplan nr. 1184*). Idomlund høj-spændingsstation kommer til at udgøre et af knudepunkterne i den grønne omstilling af elnettet, og Holstebro Kommunes planforslag understøtter derfor nærværende forslag til landsplandirektiv. De kommunale planforslag med tilhørende miljørapport har været fremlagt i offentlig høring i 10 uger fra d. 17. juni til d. 26. august 2020 og blev endeligt vedtaget 18. november 2020.

Det nye planområde for Idomlund højspændingsstation omfatter et areal på ca. 40 hektar beliggende i det åbne land vest for Holstebro. Forslag til landsplandirektiv grænser op til den vest-lige afgræsning af forslag til nyt rammeområde (34.T.23), hvor højspændingsforbindelsen føres ind på det fremtidige stationsområde som luftledning nord for Ringkøbingvej. Planområdet omfatter bl.a. et større areal til *Thor Havmøllepark* placeret ud mod Ringkøbingvej. Sammen med de eksisterende vindmøller i området vil dette samlet set øge den visuelle påvirkning fra tekniske anlæg i lokalområdet.

Forslag til landsplandirektiv og den kommunale planlægning for udvidelse Idomlund højspændingsstation påvirker begge visuelt en gruppe gravhøje beliggende nord for Ringkøbingvej.

Gruppen af gravhøje ligger både inden for og uden for begge planområder. Under de eksisterende forhold er gruppen i dag visuelt opdelt af læhegn, krat og den eksisterende højspændingsstation. Arealreservationen i forslag til landsplandirektiv for 400 kV højspændingsforbindelsen ligger uden for 100 meter beskyttelseszone til gravhøjene. En forventet udvidelse af højspændingsstationen mod syd til *Thor Havmøllepark* forventes især at medføre en visuel kumulativ i oplevelsen af gravhøjene i området.

Det vurderes, at de to planområder sammen med et eksisterende vindmølleområde øger det lidt urolige landskabsbillede i nærzonen til højspændingsstationen. Der er derfor indarbejdet afværgeforanstaltninger i Holstebro Kommunes planforslag, der omfatter en beplantning med mulighed for etablering af jordvolde og biodiversitetstiltag. Der vurderes ikke at være behov for andre afværgeforanstaltninger end dem, der indgår i Holstebro Kommunes planforslag.

5.1.3 Fremtidigt erhvervsområde i Ringkøbing-Skjern Kommune

Den vestlige afgræsning af arealreservationen til forslag til landsplandirektiv er fastlagt i samarbejde med Ringkøbing-Skjern Kommune med henblik på at imødesee kommunens ønsker om at etablere et erhvervsområde

umiddelbart vest for arealreservationen til den nye 400 kV høj- spændingsstation ved Stovstrup. De to planområder kommer ikke til at dele vejadgang, idet erhvervsområdet ønskes vejbetjent via en ny adgangsvej til Vejlevej placeret længere mod vest. Forslag til landsplandirektiv er således ikke til hinder for kommunens udlægning af et nyt rammeområde til erhverv i kommuneplanen. Det nye rammeområde forventes indarbejdet i kommuneplanen ved den kommende revision af denne. Tidsplan for en eventuel udbygning af området er ukendt.

5.1.4 Solcelleparker i Ringkøbing-Skjern Kommune

Der er planer for etablering af et antal solcelleparker i Ringkøbing-Skjern Kommune, som vil ligge inden for arealreservationen. Den videre planlægning og etablering af parkerne er udskudt indtil højspændingsanlægget er etableret. Solcelleparkerne vil herefter kunne etableres i de planlagte områder med de begrænsninger, der ligger for arealanvendelsen inden for de privatretlige servitutter, som lægges på anlægget, når det er opført og kan sættes i drift.

6. Overvågningstiltag

Miljøvurderingen af landsplandirektivet vurderes ikke at give anledning til overvågningstiltag.

7. Mangler

Der vurderes ikke at være mangler af betydning for miljøvurderingen af forslag til landsplandirektiv.

8. Bibliografi

COWI (2019). Bilag 2A. Støj fra ny elforbindelse i Vestjylland- teknisk notat til Energinets miljø-konsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

COWI (2019). Bilag 2D. Støj fra ny elforbindelse i Vestjylland- Stovstrup Station. Energinets miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

COWI (2020). Bilag 2I: Kumulativ – støjredegørelse – Idomlund Station. Energinets miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

Elbranchens Magnetfeltudvalg og Kommunernes Landsforening. (2013). Vejledning. Forvaltning af forsigtighedsprincip ved miljøscreening, planlægning og byggesagsbehandling. Hentet fra [www.magnetfeltudvalget.dk: http://magnetfeltudvalget.dk/wpcontent/uploads/2017/08/Vejledning-forv-forsigtighedsprincip-magnetfelter2013.pdf](http://magnetfeltudvalget.dk/wpcontent/uploads/2017/08/Vejledning-forv-forsigtighedsprincip-magnetfelter2013.pdf)

Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet (2018): Energi til et grønt Danmark. April 2018

Energinet (2020). Energinets miljørapport af 15 juni 2020, Link: <https://energinet.dk/Om-publikationer/Publikationer/Miljoerapport-2020>

Energinet (2022a). Miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet.

Energinet (2022b). Teknisk projektbeskrivelse. Bilag 1 til miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet.

Erhvervsstyrelsen 2018. Oversigt over nationale interesser i kommuneplanlægning.

Erhvervsstyrelsen (2019). Afgrænsningsrapport. Miljøvurdering af forslag til landsplandirektiv for 400 kV luftledningsforbindelse Endrup-Idomlund.

Erhvervsstyrelsen (2019). Vejledning om landzoneadministration. Planlovens §§ 34-38. Erhvervsstyrelsen (2019). Landsplandirektiv for Baltic Pipe.

Erhvervsstyrelsen (2020). Vejledning i planlægning for forebyggelse af oversvømmelse og erosion. 1. version.

Erhvervsstyrelsen (2020). Vejledning i planlægning for forebyggelse af oversvømmelse og erosion_2020_2.version_høringsudgave.

Erhvervsstyrelsen (2020). Retningslinjer for Grønt Danmarkskort. § 11 a, stk. 2, i LBK nr. 1117 af

1. juli 2020 af lov om planlægning.

EU-kommissionen (2014). Politikramme for klima- og energipolitik i perioden 2020 – 2030

Forskningscenter for Skov- og Landskab. (2003). Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Faglig rapport fra DMU, nr. 457, 2. udgave.

Fredshavn J. et al. (2019). Bevaringsstatus for naturtyper og arter -2019. Habitatdirektivets Ar-tikel 17 rapportering. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 56 s. Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 98.

Habitatvision (2019-20). Kortlægning og besigtigelse af naturarealer Bilag 3A til Energinets miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

Holstebro Kommune (2020). Forslag til Tillæg nr. 24 til Kommuneplan 2017 for Holstebro Kommune. Område til teknisk formål ved Idomlund.

Holstebro Kommune (2020). Forslag til Lokalplan nr. 1184. Område til teknisk formål ved Idomlund med miljørapport.

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet (2020): Lov om klima nr. 965 af 26/06/2020.

Miljøministeriet (2007). Vejledning om landskabet i kommuneplanen (landskabskaraktermetoden).

Miljøstyrelsen (2017). Grønt Danmarkskort Miljøstyrelsen. Natura 2000-planer 2016 – 2021

Miljøstyrelsen. Vandområdeplaner 2015 – 2021

Miljøstyrelsen, MiljøGIS, NOVANA - Det nationale overvågningsprogram 2017-21 Miljøstyrelsen, MiljøGIS, Natura 2000 planer 2016

Miljøstyrelsen, MiljøGIS, Grunddata for vandrådsarbejdet 2017 Miljøstyrelsen, MiljøGIS, Klimatilpasningsplaner

Miljøstyrelsen, MiljøGIS Statslig grundvandskortlægning Erhvervsstyrelsens GIS, kort.plan-data.dk Arealinformation.

Miljøportalens GIS kortløsning, Diverse kommunale Web-GIS kort

Miljøstyrelsen. Beskyttede arter og naturtyper. <https://mst.dk/natur-vand/natur/natura-2000/natura-2000-omraaderne/beskyttede-arter-og-naturtyper/>

Møller og Grønborg/Urland (juni 2020). Visualiseringer. Bilag 4 til Energinets miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

Naturstyrelsen (2013). Apropos. Landskabsatlas og formidling af landskabskarakterkortlægningen.

Ravnhøj Consult (2019). Beretning for undersøgelse af træfugle. Bilag 3B til Energinets miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

Ravnhøj Consult (2019). Undersøgelse af ynglefugle. Bilag 3C til Energinets miljøkonsekvensrapport. Endrup-Idomlund. Forstærkning af elnettet miljøkonsekvens.

Regeringen (2018). Energiaftale af 29. juni 2018

Regeringen (2020). Klimaaf tale for energi og industri m.v. 2020 af 22. juni 2020 Smed, P. (u.d.). Landskabskort over Danmark.

Sundhedsstyrelsen. (2019). Højspænding. Hentet fra Sundhedsstyrelsens hjemmeside:

<https://www.sst.dk/da/Viden/Straaling/Straaling-i-hverdagen/Hoejspaending>

WHO. (2007). Electromagnetic fields and public health. Hentet fra World Health Organization:[Radiation and health](#)

Kommuneplaner

Esbjerg Kommune. Kommuneplan 2018 – 2030

Varde Kommune. Kommuneplan 2017

Ringkøbing-Skjern Kommune. Kommuneplan 2017 – 2029

Ringkøbing-Skjern Kommune, Forslag til Kommuneplan 2021-2033

Herning Kommune. Kommuneplan 2017 – 2028

Herning Kommune. Forslag til Kommuneplan 2021 – 2032

Holstebro Kommune. Kommuneplan 2017 – 2029